

Чернігівська обласна універсальна
наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка

**ЗНАМЕННІ І ПАМ'ЯТНІ ДАТИ
ПО ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ НА 2016 РІК**

Чернігів
2015

ББК 92.5

З – 72

ЗНАМЕННІ І ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ПО ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ НА 2016 РІК /уклад.: Л.В. Студьонова, І.Я. Каганова, О.В. Дорохова; відп. за вип. І.М. Аліференко. – Чернігів, 2015. – 75 с. – (Чернігів. ОУНБ ім. В.Г. Короленка).

Бібліографічний покажчик «Знаменні і пам'ятні дати по Чернігівській області на 2016 рік» має рекомендаційний характер і не претендує на вичерпність. Укладачами вибрано декілька різнопланових дат, до яких написано короткі додаткові відомості і складені рекомендаційні списки. Посібник стане у нагоді музейним і бібліотечним працівникам, краєзнавцям і журналістам, студентам і викладачам вузів.

Укладачі: Л.В. Студьонова, І.Я. Каганова, О.В. Дорохова

Відп. за вип. І.М. Аліференко

Комп'ютерний набір Л.В. Студьонова, О.В. Дорохова

Комп'ютерна верстка О.П. Попович

Друк на ризографі К.А. Герасименко

Тираж 50 прим.

©Чернігівська ОУНБ
ім. В.Г. Короленка,
2015 р.

ПЕРЕЛІК ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ ПО ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ НА 2016 РІК СІЧЕНЬ

1 – 190 років тому на хуторі Мотронівка поблизу Борзни народився Віктор Михайлович БЛЮЗЕРСЬКИЙ (1826-1899) – один з фундаторів Кирило-Мефодіївського братства, автор статуту організації. Видавав у Санкт-Петербурзі перший український журнал «Основа» (1861-1862). Брат письменниці Ганни Барвінок.

– 75 років тому у с. Рогощі Чернігівського р-ну народився Петро Кирилович ОМЕЛЬЧЕНКО (1941-1998) – співак, соліст Чернігівської обласної філармонії, заслужений артист України, лауреат премії ім. М. Коцюбинського. премій.

3 – 180 років тому у с. Волосківці Менського р-ну народився Віталій Миколайович ТРОЦЬКИЙ (1836-1901) – Генерального штабу генерал від інфантерії, учасник Кримської війни 1853-1856 рр., командуючий військами Віленського військового округу, Віленський, Ковенський і Гродненський генерал-губернатор. Похований у волосківському маєтку.

– 115 років тому в Ічні народився Василь Григорович ЧУМАК (1901-1919) – український поет, публіцист, революційний, громадський і культурний діяч. Розстріляний у Києві денікінською контррозвідкою. На честь поета в Києві, Ічні та Городні названі вулиці.

– 80 років від дня народження Миколи Корнійовича БОЙКА (1936) – доктора історичних наук, професора ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка, відомого дослідника Чернігівського краю, автора низки краєзнавчих книжок та публікацій.

4 – 100 років від дня народження Івана Івановича МАКАРЕНКА (1916-?) – режисера-постановника, краєзнавця, почесного громадянина Новгород-Сіверського. Народився у с. Прокопівка Новгород-Сіверського р-ну. Створив музей «Люди села Прокопівки».

5 – 65 років від дня народження Володимира Олександровича ДЯТЛОВА (1951) – доктора історичних наук, професора, проректора з наукової роботи ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка. Народився у с. Бучки Новгород-Сіверського р-ну.

6 – 155 років тому (1861) на базі Чернігівського архієрейського дому з ініціативи архієпископа Філарета почала діяти друкарня.

9 – 360 років тому (1656) видано універсал Б. Хмельницького про пільги ніжинським міщанам.

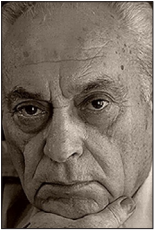
10 – 110 років тому у Сновську (Щорсі) народився Натан Григорович РАХЛІН (1906-1979) – диригент, народний артист СРСР, лауреат Державної премії СРСР. Керував симфонічними оркестрами у Києві, Казані, Москві. Помер у Казані, похований у Києві. Щорська музична школа носить його ім'я.

– 70 років від дня народження Володимира Петровича В'ЮНИЦЬКОГО (1946) – хірурга, заслуженого лікаря України. Народився у с. Григорівщина Варвинського р-ну в родині знаменитого гречкосія П.Я. В'юницького.

12 – 125 років тому у с. Княжичі Глухівського пов. Чернігівської губ. (нині Сумської обл.) народився Петро Іванович СМОЛЧЕВ (1891-1947?) – історик і археолог, дослідник давньоруського курганного могильника с. Шестовиця Чернігівського р-ну. В адмін. порядку був висланий до Середньої Азії за контакти з «націоналістично» налаштованими вченими.

14 – 105 років тому у Чернігові народився Анатолій Наумович РИБАКОВ (1911-1998) – відомий російський письменник, лауреат Державної премії СРСР.

– 80 років від дня народження Василя Федоровича КОСТЕНКА (1936) – кандидата економічних наук, академіка Академії інженерних наук. Народився у с. Карпилівка Козелецького р-ну.

18 – 60 років від дня народження Миколи Степановича ТИМОШИКА (1956) – професора КНУ імені Т.Г. Шевченка, доктора філології, лауреата премії імені І. Огієнка, члена НСП України. Народився у с. Данине Ніжинського р-ну.

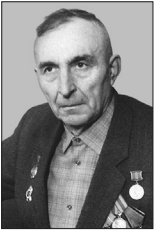
19 – 80 років від дня народження Ролана Петровича СЕРГІЄНКА (1936) – українського кінорежисера, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка. Народився у Щорсі.

22 – 60 років від дня народження Євгена Казимировича НАХЛІКА (1956) – керівника Львівського відділення Інституту літератури імені Т.Г. Шевченка НАН України, доктора філологічних наук, удостоєного звання лауреата премії імені М. Коцюбинського за книгу «Пантелеймон Куліш між Параскою Глібовою і Горпиною Ніколаєвою: біографічно-культурологічне дослідження».

23 – 85 років тому у с. Стольне Менського р-ну народився Іван Васильович СПОДАРЕНКО (1931-2009) – письменник і журналіст, головний редактор газети «Сільські вісті», Герой України.

24 – 90 років тому у с. Хрінівка Городнянського (нині Щорського) р-ну народився Іван Петрович ДУДКО (1926-2014) – відомий журналіст і краєзнавець, автор низки книг та статей. Мешкав у Городні.

27 – 125 років тому у с. Піски Бобровицького р-ну народився Павло Григорович ТИЧИНА (1891-1967) – видатний український поет, новатор поетичної форми, лауреат Шевченківської премії.

28 – 145 років тому у с. Яриловичі Городнянського пов. (нині Ріпкинський р-н) народився Петро Михайлович ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ (1871-1910) – історик, краєзнавець, керуючий справами Чернігівської губернської архівної комісії, автор праць з історії Чернігівщини. Похований у Чернігові.

– 65 років від дня народження Леоніда Костянтиновича КАДЕНЮКА (1951) – першого льотчика-космонавта незалежної України, генерал-майора Збройних Сил України, Героя України. Закінчив ЧВВАУЛ, в якому працював деякий час льотчиком-інструктором

29 – 250 років тому на Полтавщині народився Платон Якович ГАМАЛІЯ (1766-1817) – моряк, капітан-командор, педагог, перекладач, вчений. Служив на Балтійському флоті, брав участь у Російсько-шведській війні 1788-1790-х рр. Через хворобу повернувся в свій маєток у с. Лисогори на Ічнянщині, де помер. Його іменем названо ріг на острові Хонсю в Японському морі і скеля в Антарктиді.

29 – 85 років від дня народження Петра Васильовича МОРОЗА (1931) – народного артиста України, актора Чернігівського обласного академічного українського музично-драматичного театру імені Т.Г. Шевченка.

– День пам'яті Героїв Крут.

ЛЮТИЙ

4 – 90 років тому народилася ігумення АМВРОСІЯ (1926-2006) (в миру Анна Павлівна Іваненко) – настоятелька Чернігівського Єлецького жіночого монастиря з 1996 року. Брала активну участь у відновленні монастирського комплексу.

3 – 75 років від дня народження А.О. СТРИГИ (1941) – викладача Чернігівського музичного училища ім. Л.М. Ревуцького, заслуженого працівника культури України.

5 – 135 років тому у Базилівці Конотопського пов. Чернігівської губ. (нині с. Крупське Конотопського р-ну Сумської обл.) народився Сергій Прокопович ТИМОШЕНКО (1881-1950) – український політичний і культурно-громадський діяч, депутат українського і польського парламентів, міністр шляхів сполучення УНР, архітектор. Жив у Німеччині, потім у США, де й помер.

– 65 років від дня народження Олександра Борисовича КОВАЛЕНКА (1951) – українського історика, кандидата історичних наук, професора, заслуженого працівника народної освіти України, директора Навчально-наукового інституту історії, етнології та правознавства імені О.М. Лазаревського ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка, одного з фундаторів Чернігівської обласної організації Національної спілки краєзнавців України. Нагороджений орденом «За заслуги» трьох ступенів.

7 – 140 років тому (1876) розпочало свою діяльність Чернігівське губернське статистичне бюро.

9 – 70 років від дня народження Сергія Микитовича ГАЙДУКА (1946) – члена Спільки журналістів України, відомого у Чернігові журналіста, відзначеного багатьма престижними преміями, автора різноманітних публікацій.

10 – 100 років тому (1916) у Чернігові, в єпархіальному домі відкрилась бібліотека-читальня Братства св. Михаїла.

14 – 150 років тому у с. Есмань Глухівського пов. Чернігівської губ. (нині Сумська обл.) народився Микола Прокопович ВАСИЛЕНКО (1866 – 1935) – видатний український історик права, громадський та державний діяч, президент ВУАН. Репресований.

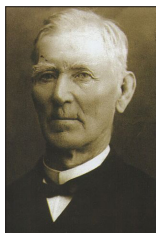

16 – 260 років тому народився Ілля Андрійович БЕЗБОРОДЬКО (1756-1815) – сенатор, граф, засновник Ніжинського ліцею. Володів маєтком у Стольному Менського р-ну.

18 – 160 років тому у с. Олешня Ріпкинського р-ну народилася Софія Федорівна РУСОВА (1856-1940) – фундатор вітчизняної дошкільної педагогіки, громадський діяч. У 70-х і 90-х рр. ХІХ ст. жила у Чернігові. Одна із засновниць Чернігівської громадської бібліотеки (нині – ОУНБ імені В.Г. Короленка). Померла у Празі.

19 – 200 років тому у Новгороді-Сіверському народився Михайло Корнійович ЧАЛИЙ (1816-1904) – український педагог, і громадсько-культурний діяч, директор Ніжинського ліцею кн. Безбородька, біограф Т.Г.Шевченка.

20 – 190 років тому народився Олександр Іванович СТРОНІН (1826-1889) – педагог, історик, політолог, громадський діяч. Дитинство пройшло у маєтку с. Ряшки Прилуцького р-ну. Закінчив Прилуцьке повітове училище. Викладав у Новгород-Сіверській гімназії.

– 90 років тому у Сновську (Щорсі) народилася Лідія Олександрівна ВАКУЛОВСЬКА (1926-1991) – білоруська і російська письменниця, кіносценарист, автор понад 15 книжок. Жила у Мінську.

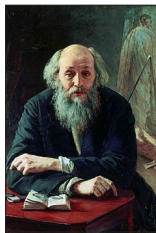
* – День Героїв Небесної Сотні.

22 – 80 років від дня народження Світлани Василівни КЛЮЧНИК (1936) – мистецтвознавця, першого директора (1983) Чернігівського обласного художнього музею імені Г.Галагана. Народилася в Чернігові.

24 – 100 років тому народився Олександр Панасович БОНДАР (1916-1943) – гвардії капітан 2-ї гвардійської штурмової авіаційної дивізії, Герой Радянського Союзу. Загинув у повітряному бою. Похований у с. Юр'ївка Чернігівського р-ну.

27 – 185 років тому народився Микола Миколайович ГЕ (1831-1894) – російський і український живописець, художник-передвижник, майстер портретів, історичних і релігійних полотен. Жив і працював на хуторі Плиски, нині с. Шевченка Бахмацького р-ну. Похований на околиці хутора (могила збереглася).

БЕРЕЗЕНЬ

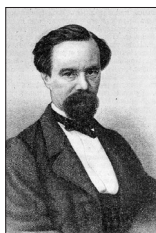
4 – 90 років тому народився Павло Олександрович СЕРДЮК (1926-1999) – критик і літературознавець, лауреат премії імені М. Коцюбинського, доцент НДПУ імені М. Гоголя, автор низки книг.

*5 – 175 років тому у с. Яснівка Глухівського пов. Чернігівської губ. (нині Сумська обл.) народився Федір Михайлович УМАНЕЦЬ (1841-1918) – письменник і громадський діяч, випускник Новгород-Сіверської гімназії, голова Чернігівської губ. земської управи.

9 – 130 років тому на х. Нарбутівка Глухівського пов. Чернігівської губ. (нині Сумська обл.) народився Георгій Іванович НАРБУТ (1886 – 1920) – визначний український художник-графік, автор перших українських банкнот і поштових марок.

10 – 75 років від дня народження Валентини Семенівни ЄГОРОВОЇ (1941) – співачки, викладача Ніжинського училища культури та мистецтв імені М. Заньковецької. Заслужений працівник культури України.

11 – 200 років тому народився Олександр Степанович АФАНАСЬЄВ-ЧУЖБИНСЬКИЙ (1816-1875) – український і російський письменник,

історик, етнограф, випускник Ніжинського ліцею князя Безбородька. Разом із Т.Г. Шевченком відвідував Чернігів.

13 – 100 років тому народився Олександр Дмитрович МИХАЙЛЕНКО (1916-1985) – керівник підпільної організації у Чернігові 1941-1943 рр., відзначений урядовими нагородами.

14 – 150 років тому у с. Янівка Глухівського пов. Чернігівської губ. (нині с. Першотравневе Глухівського р-ну Сумської обл.) народився Олексій Павлович ФЛЬОРОВ (1866-1954) – український педагог і мовознавець, засновник і перший директор Чернігівського учительського інституту (нині ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка).

15 – 75 років від дня народження Віри Андріївни ТИМЧЕНКО (1941) – режисера-постановника Чернігівського обласного академічного українського музично-драматичного театру імені Т.Г. Шевченка, лауреата премії імені М. Коцюбинського. Народилась у м. Торез Донецької обл.

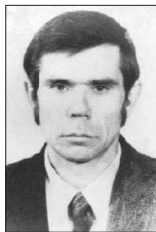

17 – 160 років тому народився Михайло Олександрович ВРУБЕЛЬ (1856-1910) – російський художник, академік. У 1896-1902 р.р., щоліта, з дружиною Н.І.Забілою, оперною співачкою, проживав на хут. Плиски Борзнянського пов. у художника М.М. Ге, з яким перебував у родинних стосунках.

22 – 20 років тому (1996) відбулися установчі збори товариства «Чернігівське земляцтво» у Києві.

23 – 100 років тому народився Василь Іванович МУРАШКО (1916-1987) – головний хранитель фондів Чернігівського історичного музею імені В.В. Тарновського, краєзнавець.

26 – 75 років тому у с. Кучинівка Щорського р-ну народився Леонід Никифорович ТЕРЕХОВИЧ (1941-1992) – український поет, дисидент, позбавлений свободи за лист на радіо «Свобода». Жив і помер у рідному селі.

30 – 95 років тому у с. Синявка Менського р-ну народився Олексій Іванович ДЕЙ (1921-1986) – визначний український фольклорист, літературознавець, мистецтвознавець, доктор філологічних наук, професор.

КВІТЕНЬ

2 – 865 років тому народився ІГОР СВЯТОСЛАВИЧ (1151-1201) – Новгород-Сіверський і Чернігівський князь, герой епічної поеми «Слово о полку Ігоревім».

3 – 50 років від дня народження Валентина Володимировича МАКАРА (1966) – провідного актора Чернігівського Молодіжного театру, лауреата премії імені М. Коцюбинського.

4 – 80 років від дня народження Емми Миколаївни МОРОЗ (1936) – заслуженої артистки України, актриси Чернігівського обласного українського музично-драматичного театру імені Т.Г. Шевченка.

– 75 років від дня народження Леоніда Никифоровича ГОРЛАЧА (1941) – відомого українського поета, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка. Випускник НДП імені М.В. Гоголя. Народився у Ріпках.

5 – 135 років тому у с. Іржавець Ічнянського р-ну народився Дмитро Миколайович РЕВУЦЬКИЙ (1881-1941) – музикознавець, фольклорист і музичний діяч, брат композитора Л.М. Ревуцького.

10 – 60 років тому (1956) було відкрито Чернігівську районну лікарню.

12 – 70 років тому народився Василь Миколайович СТРУТИНСЬКИЙ (1946-2003) – відомий поет і журналіст, автор книжок для дітей, які стали хрестоматійними. Лауреат премії імені Л. Глібова. Випускник НДП ім. М.В. Гоголя. Жив і працював у Чернігові.

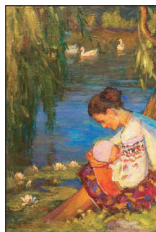

16 – 175 років тому у Борзні народилася Христіна Данилівна АЛЧЕВСЬКА (1841-1920) – український педагог-просвітник, організатор недільних шкіл в Україні.

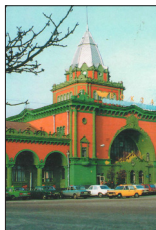
*18 – День пам'яток історії та культури.

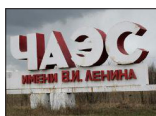
19 – 90 років тому у Ніжині народився Ярослав Іванович ВОЛОЩУК (1926-2005) – український спортсмен, заслужений тренер України і СРСР, патріарх українського дзюдо, тренер збірної СРСР по дзюдо на Олімпійських іграх (1972, 1976), відзначений державними нагородами.

23 – 90 років тому у с. Бурімка Ічнянського р-ну народився Петро Олексійович БАСАНЕЦЬ (1926-2007) – народний художник України, професор Київського художнього інституту.

24 – 100 років тому (1916) відбулось урочисте закладення будівлі залізничного вокзалу у Чернігові.

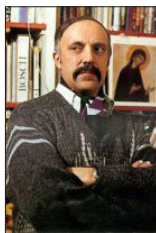
26 – 30 років тому (1986) сталася аварія на Чорнобильській АЕС, в результаті чого постраждала і Чернігівська область.

– 70 років тому у Прилуках народилася Олена Василівна ШУЛЬГА (1946-2004) – поетеса, член НСП України. Похована у рідному місті.

27 – 60 років від дня народження Віталія Олексійовича СВИРИДА (1956) – українського співака і композитора, заслуженого артиста України. Народився у с. Степові Хутори Носівського р-ну.

28 – 75 років від дня народження Василя Івановича ЛОПАТИ (1941) – графіка, народного художника України, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка. Народився у с. Нова Басань Бобровицького р-ну.

29 – 60 років від дня народження Олександра Вадимовича ЗАБАРНОГО (1956) – поета і літературознавця, кандидата педагогічних наук, проректора НДУ імені М. Гоголя, автора низки книг. Народився у Прилуках.

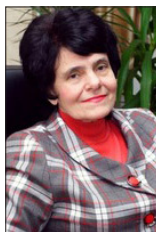
ТРАВЕНЬ

5 – 75 років від дня народження Григорія Івановича ХАЛИМОНЕНКА (1941) – українського сходознавця-тюрколога, професора, доктора філологічних наук, члена НСП України. Народився у с. Товкачівка Прилуцького району.

6 – 100 років тому у Борзні народився Вячеслав Сергійович ЛЕЩЕНКО (1916-1978) – Герой Радянського Союзу, генерал-майор авіації.

7 – 70 років від дня народження Ірини Василівни ДОРОЖКІНОЇ (1946) – голови Чернігівської обласної організації Співки жінок України, нагородженої орденом «Княгині Ольги». Народилась у Прилуках.

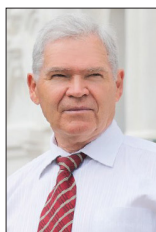

8 – День пам'яті і примирення.

9 – День Перемоги над нацизмом у Другій світовій війні.

10 – 65 років від дня народження Надії Миколаївни ГАЛКОВСЬКОЇ (1951) – української поетеси та громадської діячки, лауреата премії імені Б. Грінченка, голови Чернігівського міського товариства «Просвіта». Народилася у Чернігові.

14 – 70 років від дня народження Володимира Володимировича ПАВЛЕНКА (1946) – відомого чернігівського архітектора, лауреата Державної премії України, лауреата премії імені М. Коцюбинського. Народився у с. Новий Биків Бобровицького р-ну.

15–120 років тому у Новій Басані Бобровицького р-ну народився Юрій МАСЮТИН (псевдо Юрмас Я.) (1896-1942) – демограф і музикознавець, співробітник Демографічного Інституту і член музичної секції Інституту української наукової мови при УАН, дослідник творчості М. Леонтовича. Репресований на початку 1930-х рр.

17 – 70 років тому у Носівці народився Микола Антонович ЛЯШЕНКО (1946-2012) – український фотохудожник і журналіст, видавець «Бібліотеки українця», громадський діяч. Нагороджений орденом Святого князя Володимира. Лауреат літературної премії «Тріумф».

22 – 155 років тому (1861) відбулося перепоховання праху Т.Г. Шевченка (1814-1861) на Чернечій горі поблизу Канева. Скорботний шлях сюди пролягав і через Чернігівщину.

– 100 років тому у с. Шаповалівка Борзнянського р-ну народилася Фріда Ісаківна АЕРОВА (1916-1990) – відомий український музикознавець і педагог, професор Київської консерваторії імені П.І.Чайковського.

24 – 135 років тому народився Олександр Олександрович БОГОМОЛЕЦЬ (1881-1946) – видатний український вчений-патофізіолог, державний і громадський діяч, академік, президент АН УРСР і віце-президент АН СРСР. У 1884-1904 рр. проживав у Ніжині, в родині матері, народоволки С.М. Присецької.

*25 – 70 років від дня народження Миколи Васильовича СУКАЧА (1946) – головного диригента та художнього керівника академічного симфонічного оркестру «Філармонія» (Чернігів), лауреата премії імені М. Коцюбинського, заслуженого діяча мистецтв України.

26 – 90 років (1926) з часу утворення Чернігівського академічного українського музично-драматичного театру імені Т.Г. Шевченка.

– 80 років від дня народження Анатолія Михайловича СОЛОМКА (1936) – українського прозаїка, автора історичних романів про Чернігівщину. Життям та діяльністю пов'язаний з Менщиною. Дитячі роки провів у с. Іваниця Ічнянського р-ну.

29 – 120 років тому у с. Старий Білоус Чернігівського р-ну народився Леонід Іванович МИТЬКЕВИЧ (1896-1972) – вчитель математики за фахом, живописець-аматор, педагог. Репресований у справі так званої терористичної організації М. Зерова. Реабілітований у 1956 р. Жив у Чернігові.

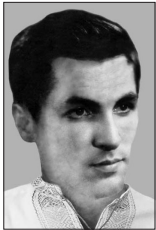
31 – 100 тому у с. Сокиринці Срібнянського р-ну народився Євген Кузьмич СЕНЧУК (1916-1969) – відомий авіаконструктор, лауреат Державної премії СРСР.

– 85 років від дня народження Петра Петровича КОНОНЕНКА (1931) – українознавця і громадського діяча, доктора філологічних наук, професора, лауреата Міжнародної премії імені Й.Г. Гердера, премій імені Володимира Великого, Ярослава Мудрого та ін. Народився у Марківцях Бобровицького р-ну.

ЧЕРВЕНЬ

– 170 років тому (1846) Т.Г. Шевченко побував у маєтках П.А. Катеринича в Бобровиці та Марківцях, написав кілька портретів членів його родини.

1 – 75 років тому у с. Шестовиця Чернігівського р-ну народився Анатолій Миколайович КОНДРАШЕВСЬКИЙ (1941-2011) – виконавець на українських народних інструментах, музично-громадський діяч, лауреат Міжнародних фестивалів фольклорної музики, заслужений артист України.

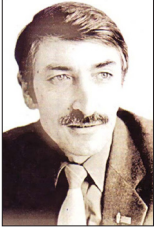

2 – 70 років від дня народження Володимира Анатолійовича ЛИЧКОВАХА (1946) – доктора філософських наук, професора, автора низки наукових праць та історико-краєзнавчих статей. Живе у Чернігові.

3 – 80 років від дня народження Тетяни Олексіївни БАЖЕНОВОЇ (1936) – заслуженого майстра народної творчості України. Живе у Чернігові.

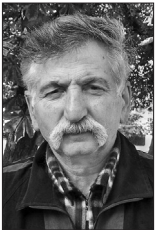
4 – 75 років тому у Ніжині народився Володимир Олександрович МЕЛЬНИК (1941-1997) – український літературознавець, доктор філологічних наук, доктор філософії Українського Вільного Університету у Мюнхені, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка.

6 – 75 років тому на хуторі Бакланове Ніжинського р-ну народився Петро Васильович ПУЛНЕЦЬ (1941-2001) – талановитий поет-шістдесятник та журналіст. Працював у Чернігівській обласній газеті «Деснянська правда».

13 – 100 років тому у Ніжині народився Ігор Миколайович ТУКАЛЕВСЬКИЙ (1916-1995) – український архітектор, заслужений архітектор України. Працював у Чернівцях і Києві.

16 – 90 років тому (1926) постановою Раднаркому УРСР під державну охорону були взяті Спаський, Борисоглібський, Троїцький собори, П'ятницька та Іллінська церкви, Колегіум у Чернігові.

*18 – 75 років від дня народження Анатолія Івановича КОЛОШИНА (1941) – українського майстра-різьбяра, заслуженого майстра народної творчості України, лауреата премії імені М. Коцюбинського. Народився і живе у Новгороді-Сіверському.

19 – 230 років тому народився Федір Миколайович ГЛИНКА (1786-1880) – декабрист, поет, полковник. У 1810 р. перебував на Чернігівщині як фольклорист.

20 – 150 років тому у Ніжині народився Федір Данилович ПРОЦЕНКО (1866-1942) – хормейстер і актор. Викладав у Ніжинському історико-філологічному інституті кн. Безбородька. У 1993 р. видано його книгу «Мистецькі спомини».

22 – 75 років тому (1941) почалася німецько-радянська війна.

23 – 100 років тому (1916) канонізовано Іоанна МАКСИМОВИЧА (1651-1715) – архієпископа Чернігівського та Новгород-Сіверського, засновника Чернігівського колегіуму, з 1712 р. – митрополита Тобольського, автора багатьох творів богословського змісту.

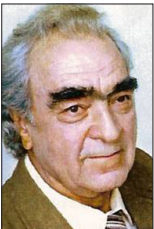
ЛИПЕНЬ

– 25 років тому (1991) створено Чернігівську обласну організацію Співки жінок України.

2 – 70 років від дня народження Віталія Миколайовича ЛЕУСА (1946) – прозаїка, члена НСП України, журналіста, лауреата премії імені М.М. Коцюбинського. Народився у с. Крутоярівка Прилуцького р-ну.

4 – 80 років від дня народження Владилена Антоновича ПОПУДРЕНКА (1936) – народного артиста України, актора Чернігівського українського музично-драматичного театру імені Т.Г. Шевченка. Народився у Чернігові.

5 – 100 років тому народився Пилип Омелянович ГУЧЕНКО (1916-2006) – директор Чернігівської ОУНБ імені В.Г. Короленка у 1959-1978 рр., заслужений працівник культури України. Відзначений державними нагородами.

*12 – 200 років тому у с. Городище Стародубського пов. Чернігівської губ. народився Олександр Іванович ХАНЕНКО (1816-1895) – громадський і науковий діяч, голова Чернігівської губ. управи 1870-1874 рр., якого називали історіографом Чернігівської губ.

13 – 70 років від дня народження Петра Павловича МИРОНЕНКА (1946) – художника-живописця, графіка, члена Спілки художників України. Живе у Прилуках. Народився у с. Ленінівка Менського р-ну.

– 70 років від дня народження Світлани Олександрівни ПОЛОВНІКОВОЇ (1946) – заслуженого працівника культури України, старшого наукового співробітника Чернігівського історичного музею імені В. Тарновського, лауреата премії імені М. Коцюбинського. Народилась у Чернігові.

15 – 80 років від дня народження Олексія Семеновича ЧЕРЕПОВСЬКОГО (1936) – українського художника, графіка. Його картини придбані Чернігівським історичним музеєм імені В.В. Тарновського. Живе у Чернігові.

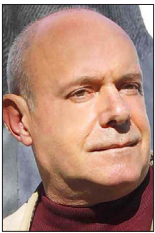
19 – 180 років тому у с. Кривоносівка Новгород-Сіверського пов. Чернігівської губ. (нині Середино-Будський р-н Сумської обл.) народився Іван Іванович ПАНТЮХОВ (1836-1911) – видатний український лікар, антрополог, етнограф і публіцист.

– 75 років тому у с. Лебедівка Козелецького р-ну народився Василь Васильович ЧУХЛІБ (1941-1997) – відомий український дитячий письменник і журналіст, лауреат премій імені Н. Забіли та Лесі Українки. Деякий час жив і працював в Острі.

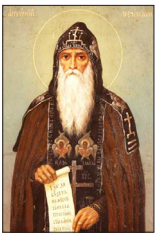
– 50 років від дня народження Тетяни Анатоліївни ДЗЮБИ (1966) – чернігівської журналістки, поетеси, літературознавця, доктора філологічних наук, лауреата престижних міжнародних, всеукраїнських премій та премії імені М. Коцюбинського.

20 – 65 років від дня народження Володимира Миколайовича САПОНА (1951) – чернігівського поета, заслуженого журналіста України, краєзнавця, лауреата премій імені О. Десняка, В. Еллана-Блакитного та М. Коцюбинського. Народився у с. Рудка Чернігівського р-ну.

22 – 300 років тому (1716) відбулось урочисте освячення Ніжинського Благовіщенського собору, якому дали назву Богородичного Назарету.

23 – День Преподобного АНТОНІЯ ПЕЧЕРСЬКОГО (бл.982-10.07.1073) – святого Православної Церкви, церковного діяча Київської Русі, родоначальника вітчизняного організованого чернецтва, засновника Києво-Печерського монастиря, уродженця Любеча.

– 165 років тому у с. Татарівщина (тепер в межах Остра Козелецького р-ну) народився

Володимир Костянтинович СОЛОНІНА (1851-1914) – відомий представник роду Солонин, генерал-лейтенант, кавалер багатьох російських нагород та орденів п’яти іноземних держав. Збудував у родовому помісті двоповерховий будинок (архітектурна пам’ятка рубежу XIX-XX століть), який за життя подарував Остру. В ньому розташований нині Остерський краєзнавчий музей.

25 – 165 років тому у с. Гоголеве Остерського пов. Чернігівської губ. (нині Київська обл.) народився Михайло Васильович КРАСОВСЬКИЙ (1851-1911) – гласний Чернігівського губернського земського зібрання у 1903-1911 рр., член Державної ради від Чернігівського земства. Помер у своєму маєтку у с. Озеряни Козелецького пов. (нині Бобровицького р-ну).

27 – 120 років тому в Острі Козелецького р-ну народився Володимир Платонович КОЖИЧ (Чужой) (1896-1955) – театральний режисер, лауреат Державної премії СРСР.

– 80 років від дня народження Анатолія Івановича ГУРСЬКОГО (1936) – народного артиста України, у 1960-1971 рр. – актора Чернігівського українського музично-драматичного театру імені Т.Г. Шевченка. Народився у с. Великі Осняки Ріпкинського р-ну.

30 – 140 років тому народився архімандрит ПАХОМІЙ (1876-1937) (в миру Петро Петрович Кедров), настоятель Єлецького монастиря (1911-1916), єпископ Чернігівський та Новгород-Сіверський. Репресований за так звану контрреволюційну діяльність.

31 – 65 років тому (1951) відкрито Чернігівську обласну лікарню.

СЕРПЕНЬ

1 – 70 років від дня народження Анатолія Миколайовича КАРАЦЮБИ (1946) – генерал-майора міліції, заслуженого юриста України, почесного громадянина Коропа. Народився у с. Атюша Коропського р-ну.

6 – 65 років від дня народження Миколи Леонідовича ПАНЬКА (1951) – різьбяр, члена Співки художників України, заслуженого майстра народної творчості України. Живе і працює у Чернігові. Народився у с. Роїще Чернігівського р-ну.

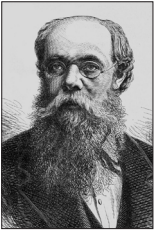

8 – 100 років тому у с. Припутні Ічнянського р-ну народився Микола Наумович ШУСТ (1916-2007) – ніжинський літератор, краєзнавець, ветеран війни, учасник ніжинського підпілля. Відзначений державними нагородами.

– 80 років тому народився Олексій Ілліч КОМЕЧ (1936-2007) – доктор мистецтвознавства, архітектурний критик, дослідник Спаського собору у Чернігові.

18 – 180 років тому у с. Переходівка Ніжинського р-ну народився Олександр Якович КОНИСЬКИЙ (1836-1900) – український письменник і громадський діяч, шевченкознавець. Випускник Чернігівської гімназії та Ніжинського ліцею князя Безбородька.

23 – 175 років тому у с. Сахнівці (Ленінівка) Менського р-ну народився і жив Данило Костянтинович МОРОЗ (1841-1894) – український письменник, автор «Арифметики для недільних шкіл», оповідань, драматичних творів.

24 – День Незалежності України.

25 – 70 років від дня народження Володимира Івановича РОЖКА (1946) – диригента-хормейстера, ректора НМАУ імені П.І. Чайковського, доктора мистецтвознавства, професора, народного артиста України, лауреата премії імені М.В. Лисенка, нагородженого орденами «За заслуги» III ступеня та Ярослава Мудрого V ступеня. Народився у с. Хороше Озеро Борзнянського р-ну.

– 65 років тому (1951) заповідник «Тростянець» в Ічнянському р-ні за постановою Ради Міністрів УРСР перетворений у дендрологічний парк й переданий у відання АН України.

26 – 50 років тому (1966) селище Борзну було віднесено до категорії міст районного підпорядкування.

ВЕРЕСЕНЬ

3 – 120 років тому у Новгороді-Сіверському народилася Гута Марківна ФРЕНКЕЛЬ (1896-1959) – мікробіолог, професор, доктор біологічних наук, академік АН УРСР.

– 115 років тому у Чернігові народився Роман Михайлович КОЦЮБИНСЬКИЙ (1901-1937) – культурно-освітній діяч, син визначного українського письменника М.М. Коцюбинського. Репресований.

– 100 років тому у с. Дейманівка Срібнянського р-ну народилася Марія Кузьмівна ВІНОГРАДСЬКА (1916-?) – відома майстриня з ткацтва та вишивки, заслужений майстер народної творчості України.

4 – 135 років тому (1881) відкрито перший пам'ятник М. Гоголю у Ніжині скульптора П.П. Забіли (1830-1917).

6 – 70 років від дня народження Володимира Павловича БОРИСЕНКА (1946) – заслуженого журналіста України, працював редактором обл. газети «Деснянська правда». Народився у с. Рудня Корюківського р-ну.

8 – 120 років тому у Конотопі Чернігівської губ. (нині Сумської обл.) народився Олександр Олександрович СОКОЛОВСЬКИЙ (1896-1938) – український письменник-романіст доби Розстріляного Відродження. Навчався у Чернігівській гімназії. Заарештований в Чернігові 29.10.1937 року як керівник так званої терористичної націоналістичної організації. Засуджений до страти.

9 – 75 років тому (1941) Чернігів захопили німецько-фашистські війська.

10 – 90 років (1926) з часу заснування заводу «Ніжинсільмаш».

11 – 80 років від дня народження Агнеси Денисівни ЛЯШЕНКО (1936) – української майстрині вишиваних ікон, заслуженого майстра народної творчості України. Народилась у Чернігові.

– 75 років тому у Борзні народився Іван Степанович ПЛЮЩ (1941-2014) – відомий український державний і громадський діяч, Герой України.

– 40 років тому (1976) у Чернігові відкрито обласний театр ляльок.

16 – 90 років тому народився Іван Миколайович ШЕВЧЕНКО (1926-2009) – заслужений учитель України, відомий український прозаїк, переможець міжнародного конкурсу гумору та сатири у місті Філадельфія (США), лауреат премії імені М.М. Коцюбинського. Жив у Козельці.

– 70 років від дня народження Володимира Максимовича ПИЛИПЦЯ (1946) – чернігівського поета. Народився у с. Мезин Коропського р-ну.

20 – 770 років тому (1246) в Золотій Орді страчено Чернігівського князя МИХАЙЛА ВСЕВОЛОДОВИЧА і боярина його ФЕДОРА. Невдовзі після смерті канонізовані церквою.

21 – 60 років від дня народження Анатолія Михайловича СУХОВЕРСЬКОГО (1956) – завідувача Голубівської сільської бібліотеки Прилуцького р-ну. Автор низки книжок краєзнавчої тематики. Народився у Голубівці.

22 – 120 років тому (1896) канонізовано ФЕОДОСІЯ УГЛИЦЬКОГО (1630-ті-1696) – архієпископа Чернігівського та Новгород-Сіверського, одного з найвідоміших православних святих. В експозиції НАІЗ «Чернігів стародавній» розміщено саркофаг св. Феодосія, зроблений у 1824 р. Моці святителя з 1984 р. зберігаються у Троїцькому соборі Чернігова.

* – 100 років тому (1916) відкрито Чернігівський учительський інститут (тепер ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка).

23 – 80 років тому у с. Мутичів Ріпкинського р-ну народився Арнольд Панасович ГРИЩЕНКО (1936-2006) – професор, доктор філологічних наук, член-кореспондент АПН України, заслужений діяч науки і техніки України.

ЖОВТЕНЬ

– 55 років тому (1961) Остер віднесено до категорії міст районного підпорядкування.

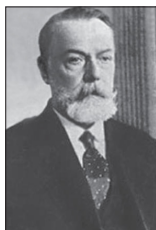
3 – 60 років від дня народження Семена Григоровича БЕЛЬМАНА (1956) – голови правління Чернігівського обласного об'єднання єврейських громад та організацій, віце-президента Єврейської ради України, заслуженого працівника культури України, автора книг та публікацій краєзнавчої тематики. Народився у Чернігові.

4 – 80 років від дня народження Івана Петровича КРУША (1936) – співака, заслуженого артиста України, соліста Чернігівського обласного філармонійного центру фестивалів та концертних програм. Народився у с. Старий Білоус Чернігівського р-ну.

5 – 170 років тому народився Платон Сергійович ПОРЕЦЬКИЙ (1846-1907) – доктор астрономії, математик, професор, один із засновників математичної логіки. З 1889 р. проживав у с. Жовідь Щорського р-ну. Помер і похований там же.

6 – 165 років тому у Седневі Чернігівського р-ну народився Федір Андрійович ЛИЗОГУБ (1851-1928) – громадський і політичний діяч. У 1918 р. – міністр внутрішніх справ і голова Ради міністрів Української держави. Помер у Белграді.

– 135 років тому у Носівці народився Іван Антонович КОЧЕРГА (1881-1952) – український драматург. Навчався у Чернігівській гімназії, деякий час працював у Чернігові.

9 – 75 років від дня народження Євгена Федоровича ПАВЛОВА (1941) – живописця, заслуженого художника України, який живе і працює у Чернігові.

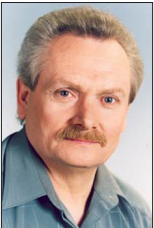
11 – 80 років тому у Чернігові народився Володимир Тихонович СОЛОМАХА (1936-2011) – педагог, відомий в місті диригент духового оркестру, хормейстер, заслужений працівник культури України. Працював старшим викладачем Чернігівського музичного училища імені Л.М. Ревуцького

12 – 245 років тому у Чернігові в родині Чернігівського намісника А.С. Милорадовича народився Михайло Андрійович МИЛОРАДОВИЧ (1771-1825) – граф, генерал-лейтенант, один з героїв Вітчизняної війни 1812 року.

17 – 320 років тому у Прилуках народився Яків Андрійович МАРКОВИЧ (1696-1770) – державний діяч періоду Гетьманщини, український письменник-мемуарист, один з найосвіченіших людей свого часу. Автор визначної книги «Діяріш».

*22 – 70 років від дня народження Дмитра Йосиповича ІВАНОВА (1946) – відомого поета, редактора газети «Гарт», лауреата Національної премії імені Т.Г. Шевченка і премії імені М. Коцюбинського. Народився на Кіровоградщині.

23 – 130 років тому у с. Домашлин Корюківського р-ну народився Харитон Никанорович СЛАВОРОСОВ (Семененко) (1886-1941) – один з перших авіаторів Російської імперії, учасник Першої світової війни, Герой Франції (1916), один з перших організаторів і керівників радянської цивільної авіації.

– 75 від дня народження Івана Степановича БУРЕНКА (1941) – поета, громадського діяча, заслуженого працівника культури України, автора тексту гімну Чернігова. Народився у с. Рожнівка Ічнянського р-ну.

25 – 90 років тому у Березні Менського району народився Іван Михайлович КОРБАЧ (1926-2014) – відомий український письменник, журналіст і краєзнавець, лауреат премії імені М. Коцюбинського.

29 – 140 років тому у с. Олешня Ріпкинського р-ну народився Михайло Олександрович РУСОВ (1876-1909) – український політичний діяч, науковець. Син відомих українських громадських та політичних діячів Олександра та Софії Русових.

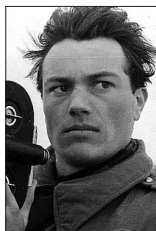
ЛИСТОПАД

5–70 років від дня народження Івана Дмитровича КУЖИЛЬНОГО (1946) – журналіста і краєзнавця, першого редактора газети «Чернігівський вісник», автора книги «Звеничів і звеничівці». Народився у с. Звеничів Ріпкинського р-ну.

6 – 70 років тому у с. Чепігівка Ріпкинського р-ну народилася Любов Володимирівна ДОВБЕНКО (1946-1998) – відома чернігівська журналістка і поетеса. Похована у Чернігові.

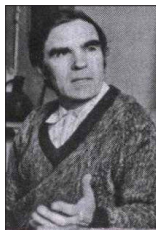
7 – 80 років тому народився Микола Степанович ВІНГРАНОВСЬКИЙ (1936-2004) – український поет, кіноактор і режисер, лауреат Національної премії імені Т.Г. Шевченка. Навчався в майстерні О.П. Довженка у ВДІКу. Зняв документальні фільми «Щоденники О.П. Довженка», «Щоденник. Довженко. 1941-1945», «Батурин – столиця гетьмана Івана Мазепи». Зустрічався з читачами Чернігівської ОУНБ ім. В.Г. Короленка.

11 – 125 років тому у Глухові Чернігівської губ. народився Федір Людвигович ЕРНСТ (1891-1942) – український історик, мистецтвознавець і музеєзнавець. Опікувався пам'ятками Чернігівщини. Арештований за звинуваченням у шпигунстві і розстріляний. Реабілітований посмертно.

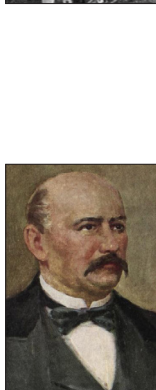
–65 років від дня народження Олега Петровича ШОЛОХА (1951) – заслуженого журналіста України, заступника ген. директора з питань радіомовлення Чернігівської обласної державної телерадіокомпанії, члена Національної спілки кінематографістів.

13 – 90 років тому у с. Суличівка Ріпкинського р-ну народився Михайло Севастьянович ПРОКОП'ЮК (1926-2001) – художник-пейзажист і портретист, член Спілки художників України. Жив у Чернігові.

15 – 100 років тому народився Йосип Трохимович ДОЦЕНКО (1916-1943) – командир 9-ї роти 271-го стрілецького полку 181-ї стрілецької дивізії 13-ї армії Центрального фронту, старший лейтенант, Герой Радянського Союзу. Відзначився у боях за Чернігів. Похований у братській могилі, що у сквері імені Попудренка.

20 – 1000 років тому (1016) неподалік Любеча відбулася Любецька битва між військом Святополка Володимировича (Окаянного) і Новгород-Сіверського князя Ярослава Володимировича (Мудрого). Здобувши перемогу, Ярослав вступив до Києва і посів трон Великого князя.

24 – 210 років тому у с. Лисогори Борзнянського пов. (нині Ічнянського р-ну) народився Олекса Петрович СТОРОЖЕНКО (1806 – 1874) –

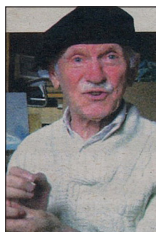
український письменник, драматург, етнограф, художник. Дядько Дмитра та Левка Ревуцьких.

24 – 35 років тому (1981) ухвалено постанову «Про оголошення ансамблю пам'яток історії та культури в селищі Качанівка Чернігівської області Державним історико-культурним заповідником».

26 – 210 років тому у с. Шестовиця Чернігівського р-ну народився Пилип Семенович **МОРАЧЕВСЬКИЙ** (1806-1879) – український письменник. Переклав українською мовою текст Євангелій та інші книги Святого письма.

– 120 років тому (1896) почала працювати Чернігівська губернська вчена архівна комісія.

27 – 80 років від дня народження Павла Федосійовича **БРЕДЮКА** (1936) – живописця, члена обласної організації Національної спілки художників України. Народився у с. Стольне Менського р-ну.

29 – 125 років від дня народження **ВАРЛААМА** (справж. – Соловій Віктор) (1891-1966) – церковного діяча УАПЦ, архієпископа Чернігівського.

ГРУДЕНЬ

– 50 років тому (1966) після реорганізації утворений Варвинський район Чернігівської області.

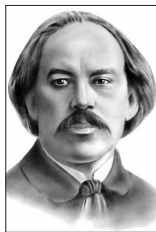
*3 – 40 років тому (1976) утворено Чернігівську обласну організацію Національної Спілки письменників України.

– 60 років від дня народження Ольги Іванівни **КАПУСТЯН** (1956) – генерального директора Комунального підприємства «Телерадіоагенство «Новий Чернігів». Відзначена урядовими нагородами.

– 60 років від дня народження Володимира Георгійовича ГРИШИНА (1956) – заслуженого артиста України, соліста Чернігівського обласного філармонійного центру фестивалів та концертних програм.

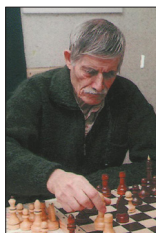

6 – 145 років тому народився Микола Кіндратович ВОРОНИЙ (1871 – 1938) – поет, перекладач, театральний режисер, громадський і державний діяч. У 1903 – 1910 рр. жив і працював у Чернігові. Член Чернігівської «Просвіти». Репресований і розстріляний.

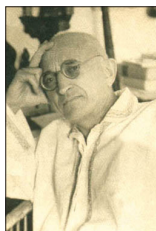
9–365 років тому народився Дмитро ТУПТАЛО (1651-1709) – український письменник, церковний і громадський діяч, життям і діяльністю пов’язаний з Черніговом.

12 – 220 років тому (1796) за указом Павла I створено Малоросійську губернію, до складу якої увійшли Чернігівське і Новгород-Сіверське намісництва.

13 – 80 років від дня народження Андрія Михайловича ТКАЧА (1931-2012) – будівельника за фахом, поета і композитора за покликанням. Народився у с. Сахнівка Менського району. Жив в Архангельську. Старший брат відомих письменників Михася і Миколи Ткачів

15 – 200 років тому народився Роман Дмитрович ТРИЗНА (1816-1889) – секретар дворянства Чернігівської губернії (1848-1858), ініціатор відкриття недільних шкіл на Чернігівщині, поширювач «Кобзаря» Т. Шевченка у Чернігівській губ., голова Чернігівського повітового земства у 1874-1875 рр.

– 125 років тому у с. Козляничі Сосницького р-ну народився Борис Леонідович СМІРНОВ (1891-1967) – невропатолог, нейрохірург, доктор медичних наук, професор, академік АН Туркменістану. Переклав індійський епос «Махабхарата».

17 – 100 років тому у с. Дорогінка Ічнянського р-ну народився Микола Павлович КОСТЕНКО (1916-1976) – письменник, журналіст, член Спілки письменників СРСР. Працював у чернігівських газетах.

18 – 145 років тому у Чернігові народився Микола Михайлович МОГИЛЯНСЬКИЙ (1871-1933) – відомий російський антрополог, етнограф, музеєзнавець. Входив до уряду гетьмана П.П. Скоропадського. Брат М.М. Могилянського. З 1920 р. – в еміграції. Жив і помер у Празі.

– 85 років тому у Вінниці народилася Михайлина Хомівна КОЦЮБИНСЬКА (1931-2011) – літературознавець, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка і премії імені М. Коцюбинського. Дитинство і юність пройшли в Чернігові, у садибі дядька – письменника М.М. Коцюбинського.

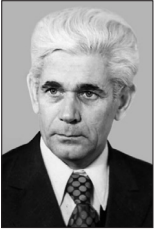
20 – 85 років від дня народження Миколи Петровича АДАМЕНКА (1931) – поета і прозаїка, літературознавця і фольклориста, лауреата премій імені Б. Грінченка та М. Коцюбинського. Народився у с. Загребелля Сосницького р-ну. Живе у Сосниці.

– 70 років від дня народження Якова Феофановича КОВАЛЬЦЯ (1946) – чернігівського журналіста і письменника, члена Національної спілки журналістів України, лауреата премій імені О. Десняка та В. Блакитного. Народився у с-щі Талалаївка.

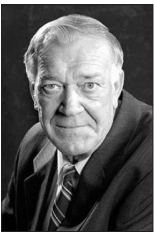
22 – 80 років тому в Ічні народився Станіслав Сергійович ЯЦЕНКО (1936-2014) – український науковець-криміналіст, фахівець із порівняльного кримінального права, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, суддя Конституційного суду України, заслужений юрист України.

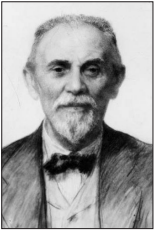
23 – 90 років від дня народження Олександра Аврамовича ДЕКА (1926) – українського письменника, лауреата Міжнародної премії «Тріумф», премій імені В. Булаєнка і М. Коцюбинського. Нині живе в Ізраїлі. Народився у Чернігові.

26 – 85 років тому у Стольному Менського р-ну народився Михайло Григорович КУРДЮК (1931-2015) – науковець і журналіст, літератор, член НСП України. Деякий час працював директором Державного дендрологічного заповідника «Тростянець» в Ічнянському р-ні.

27 – 80 років тому у с. Рейментарівка Корюківського р-ну народився Віталій Григорович РОЗСТАЛЬНИЙ (1936-2006) – народний артист України, провідний актор Національного академічного українського драматичного театру ім. І. Франка у Києві.

29 – 165 років тому народився Василь Єгорович ВАРЗАР (1851-1940) – відомий вчений-статистик та економіст, основоположник промислової статистики у Росії. З 1874 до 1892 р. жив і працював у Чернігові, де одна з вулиць носить його ім'я.

31 – 365 років тому у Ніжині народився Іоанн МАКСИМОВИЧ (1651-1715) – визначний український церковний діяч і письменник, архімандрит Єлецького Успенського монастиря у Чернігові, Чернігівський архієпископ з 1697 р., засновник Чернігівського колегіуму (1700).

ЦЬОГО РОКУ:

*980 років (1036) з часу першої згадки про спорудження Спаського собору у Чернігові.

870 років (1146) з часу першої писемної згадки про с. Ларинівка Новгород-Сіверського р-ну.

820 років (1196) з часу першої писемної згадки про с. Ярославка Бобровицького р-ну.

490 років (1526) з часу першої писемної згадки про с. Тупичів Городнянського р-ну.

475 років (1551) з часу першої писемної згадки про с. Мезин Коропського р-ну.

420 років (1596) з часу першої писемної згадки про с. Авдіївка Сосницького р-ну.

400 років тому (1616) з'явилися перші відомості про с. Жукля Корюківського р-ну; з часу першої писемної згадки про с. Лопатні Ріпкинського р-ну.

370 років тому народився Іван Ілліч СКОРОПАДСЬКИЙ (1646-1722) – гетьман Лівобережної України (1708-1722), а до того –

чернігівський полковий писар, стародубський полковник. Опікувався розвитком Чернігівського Єлецького монастиря, створенням нових розписів Успенського собору.

370 років тому (1646) на території Єлецького монастиря в похідній друкарні Кирила Ставровецького (Транквіліона) вперше у Чернігові розпочалося книгодрукування.

360 років (1656) з часу надання магдебурзького права Козельцю.

350 років (1666) з часу першої писемної згадки про с.с. Гриціївка та Дігтярі Срібнянського р-ну, с. Козел (нині с-ще Михайло-Коцюбинське Чернігівського р-ну).

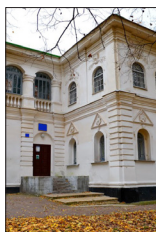
300 років тому народився Матвій Карпович **ЗНАЧКО-ЯВОРСЬКИЙ** (1716 – 14.06.1809) – православний церковний діяч, архімандрит, член Новгород-Сіверського патріотичного гуртка. Помер у Глухові Чернігівської губ.

290 років тому народився Феофіл **ІГНАТОВИЧ** (1726-1788) – єпископ Чернігівський та Новгород-Сіверський. Сприяв спорудженню у 1780 р. кам'яного будинку архієпископа (тепер тут Державний архів Чернігівської області). Похований у Борисоглібському соборі.

280 років (1736) з часу першої писемної згадки про с.с. Володимирівка Городнянського та Даничі Ріпкинського р-нів.

270 років (1746) з часу першої писемної згадки про с.с. Вовчок, Данівка, Карпилівка, Кіпті Козелецького р-ну.

260 років тому (1756-1765) розпочалось спорудження Будинку полкової канцелярії у Козельці.

240 років тому (1776) відкрито Чернігівську духовну семінарію на базі колегіуму.

230 років тому (1786) О.Ф. Шафонський створив «Черниговского наместничества топографическое описание».

200 років тому (1816) засновано Сосницьке вище початкове училище, серед учнів якого був і О.П. Довженко.

190 років тому (1826-1829) почалось спорудження садово-паркового комплексу «Сокиринський парк» у с. Сокиринці Срібнянського р-ну.

175 років тому (1841) створено першу пожежну команду у Чернігові.

145 років тому (1871) відкрито Чернігівську учительську семінарію.

120 років тому (1896) відкрито Варвинську народну бібліотеку-читальню.

110 років тому (1906) почала свою діяльність культурно-освітня громадська організація «Просвіта» на чолі з М. Коцюбинським.

100 років тому (1916) у Чернігові засновано завод «Жовтневий молот».

100 років тому у с. Вертіївка Ніжинського р-ну народився Михайло Васильович ШЛОМА (1916-1944) – поет, журналіст, член Спілки письменників України. Учасник Ніжинського підпілля (керівник Я.П. Батюк). Загинув на фронті.

85 років тому (1931) засновано Прилуцький завод пластмас.

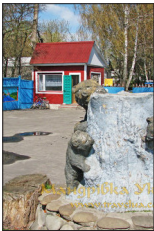
80 років тому (1936) відкрито стадіон (тепер імені Ю.О. Гагаріна) у Чернігові.

70 років тому (1946) створено Алею Героїв у Чернігові відповідно до першого повоєнного плану міста.

60 років тому (1956) відкрито пам'ятник Б. Хмельницькому у Чернігові.

40 років тому (1976) засновано Менський зоопарк.

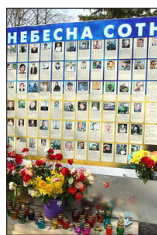

30 років тому (1986) споруджено Новий міст через Десну біля Шестовиці Чернігівського району; відкрито Меморіал Слави у Чернігові.

20 ЛЮТОГО ДЕНЬ ГЕРОЇВ НЕБЕСНОЇ СОТНІ

ВІЧНА ЇМ ЧЕСТЬ Й ХВАЛА

21 листопада 2013 року за кілька днів до укладання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, український уряд радикально повернув курс держави від євроінтеграційного до курсу, спрямованого на розвиток співпраці з державами-членами СНД. Обурена таким рішенням уряду України студентська молодь вийшла на Майдан Незалежності у Києві. Невдоволення підтримала вся Україна. Це був початок Революції Гідності.

Події, що відбулися з 19 по 22 січня 2014 року на Майдані, стали найгарячішою фазою у протистоянні народу і влади. Фінальний і найбільш драматичний етап революції у Києві відбувся 18-20 лютого. Тоді загинуло більше сотні людей. Слова «Слава Україні! Героям Слава!» набули нового й особливого значення.

Під стінами Верховної Ради від куль невідомих снайперів загинуло шестеро чернігівців. Серед них А. Мовчан з с. Великі Осняки Ріпкинського району, посмертно удостоєний звання Героя України. Колишній воїн-афганець В. Орленко із Талалаївки Ніжинського району отримав кульове поранення у праву скроню. Лікувався у Німеччині, а на початку червня 2015 року помер. Журналістка Маріанна Харді та фотохудожник Ігор Волосянкін отримали поранення під час протистояння на вулиці Грушевського у Києві.

Мирні акції протесту відбувались і у Чернігові в період з 21 до 27 листопада, з 4 до 11 грудня 2013 р. та 24 і 25 січня 2014 р. Наступні два дні журналісти назвали народною революцією на Чернігівщині. Газети публікували хроніку подій, під час яких відбувалися порушення прав чернігівців на

мирні збори. Наприкінці січня Чернігівський Майдан вирушив на штурм ОДА, але взяти її не вдалося. Облрада здалася без бою. 18 лютого 2014 р. відбулось пікетування Чернігівського обласного управління міліції. Почалось блокування органів влади на місцях. Депутати облради закликали чернігівців не допустити дестабілізації суспільно-політичної та економічної ситуації в області. На щастя, велика кров не пролилася. Наприкінці лютого відбулась сесія, на якій було змінено керівників облради, згодом – облдержадміністрації і правоохоронних органів.

З того часу минув рік. Російська агітаційна машина і досі називає тих, хто був на Майдані, усіх без виключення, нацистами. Називати так людей, які вийшли з протестами не задля протистояння Заходу й Сходу або України й РФ, а вимагаючи рахуватися з людською гідністю, якої український народ був позбавлений тривалий час, інакше як блюзнірством, визначити не можна. За даними Генпрокуратури, всього під час Євромайдану постраждали 2,5 тисячі осіб, 104 з них загинули. Більшість з них – 20 лютого 2014 р. Їх стали називати Героями Небесної Сотні.

Президентом України П.О. Порошенком підписано Указ «Про вшанування подвигу учасників Революції гідності та увічнення пам'яті Героїв Небесної Сотні». Документом встановлено щорічне відзначення 20 лютого Дня Героїв Небесної Сотні. 20 лютого 2015 року, в річницю наймасовіших розстрілів на київському Майдані, чернігівці в сквері імені М. Попудренка вшанували пам'ять Героїв Небесної Сотні. Під час мітингу своїми спогадами про ті події поділились його безпосередні учасники. На знак пошани до загиблих учасники акції поклали живі квіти та запалили 100 лампадок.

ЛІТЕРАТУРА:

ГОНЧАРОВ Д. Новая волна черниговских протестов //Дмитрий Гончаров //Семь дней. – 2014. – 20 февр. – С.2.

ЕДЕМСКАЯ В. Евромайдан: свобода на баррикадах /Вера Едемская //Семь дней. – 2013. – 12 дек. – С.2-3.

ЕДЕМСКАЯ В. Майдан-2013: наших бьют /Вера Едемская //Семь дней. – 2013. – 5 дек. – С.2,6-7.

ЕДЕМСКАЯ В. Опять Майдан: черниговцы за ЕС? /Вера Едемская //Семь дней. – 2013. – 28 нояб. – С.6-7.

КВИТНИЦЬКИЙ С. Фотожурналісти Майдану – лауреати премії Глібова /Сергій Квітницький //Деснян. правда. – 2014. – 20 берез. – С.7.

КУЗЬМУК А. Чернігів вмiє ладити миром! /Андрій Кузьмук //Гарт. – 2014. – 30 січ. – С.6,20.

ЛЕЛЮК М. Небесна сотня: [вірш] /Микола Лелюк //Гарт. – 2014. – 27 лют. – С.5.

ЛЮБЧЕНКО І. Народна революція на Чернігівщині /Ігор Любченко //Сiверщина. – 2014. – 30 січ. – С.1,3.

ЛЮБЧЕНКО І. Поранено земляків-журналістів: чернігівка Марія Хардікова та ніжинець Ігор Волосянкін отримали поранення під час протистояння на вулиці Грушевського у Києві /Ігор Любченко //Сiверщина. – 2014. – 23 січ. – С.3.

МИКОЛАЄНКО А. Чернігівці: «Диктатура не пройде!» /Андрій Миколаєнко //Сiверщина. – 2014. – 23 січ. – С.3.

НАЗАРЕНКО В. Чернігівську облдержадміністрацію брали штурмом, а в облраду зайшли без перешкод /Віталій Назаренко, Віктор Любенко //Деснянка. – 2014. – 30 січ. – С.1-2.

ОСТАШКО І. «Героям боляче, і вони плачуть, дивлячись на нас із небес» /Ірина Осташко //Деснянка. – 2015. – 26 лют. – С.3.

Вшанування подвигу і пам'яті загиблого під час Революції гідності А. Мовчана в с. Великі Осняки Ріпкинського р-ну. Посмертно удостоєний звання Герой України.

ОСТАШКО И. Поляки сопереживают украинцам /Ірина Осташко //Деснянка. – 2014. – 26 черв. – С.11.

Фотохудожники з Чернігівщини презентували у Польщі фотографії, зроблені на київському Євромайдані.

ПАНЬКО О. Пам'ятник Небесній сотні [23 листоп. 2014 р. відкрито у с. Макіївка Носівського р-ну] /Ольга Панько //Гарт. – 2014. – 27 листоп. – С.3.

СКОРОБАГАТА О. Тиждень, що змінив історію: хроніка подій у Чернігові /Олеся Скоробагата //Чернігів. відом. – 2014. – 26 лют. – С.1-3.

ФЕДОСЕНКО Н. Жертви протистояння: у кривавих сутичках 18-20 лютого в Києві загинуло шестеро наших земляків /Наталія Федосенко, Олександра Денисенко //Гарт. – 2014. – 27 лют. – С.5.

ФЕДОСЕНКО Н. Віктор Орленко приєднався до Небесної сотні /Наталія Федосенко //Гарт. – 2015. – 11 черв. – С.3.

ШИЛО О. Миські хронічки Лютневої революції /Олександр Шило //Деснян. правда. – 2014. – 27 лют. – С.3.

5 БЕРЕЗНЯ

175 років тому народився Ф.М. УМАНЕЦЬ (1841-1917)

ЯСКРАВІЙ ПРЕДСТАВНИК ЧЕРНІГІВСЬКОГО ЗЕМСТВА

Тривалий час ім'я цієї неординарної людини було відоме лише вузькому колу істориків-краєзнавців. Однак згадувався Федір Уманець мимохідь, в контексті з іншими діячами Чернігівщини. За останні роки з'явилися статті про нього як про громадського діяча, історика і письменника.

Федір Михайлович Уманець народився 5 березня 1841 р. у с. Яснівка Глухівського повіту Чернігівської губернії (тепер Сумська область) в родині дрібномаєткових дворян козацько-старшинського походження. Батько Михайло Федорович був військовим. Дослужився до звання штаб-ротмістра і вийшов у відставку. Маєток, що йому належав, не давав достойних прибутків, тому він став служити управителем у великих землевласників.

Середню освіту Федір Михайлович Уманець здобув у Новгород-Сіверській гімназії. Потім вступив на юридичний факультет Московського університету. Захистив дисертацію і отримав ступінь кандидата права. З 1861 р. служив у Міністерствах внутрішніх справ та юстиції. Працював мировим посередником у Київській, Подільській і Волинській губерніях. У 1867 р.

повернувся на Чернігівщину. Займався власними маєтками у с. Береза і на хут. Ловра. У 1874 р. виборці Глухівського повіту обрали його гласним повітового земського зібрання. Наступного року Ф.М. Уманець став представником Глухівського повітового у селянських справах присутствія в Чернігівському губернському земському зібранні, пізніше обирався губернським гласним від Глухівського повіту.

У січні 1896 р. Чернігівське губернське земське зібрання обрало Ф.М. Уманця головою губернської управи. За його наполяганням відбулось розширення програми «Земского сборника Черниговской губернии», виділялися значні кошти на облаштування сільських бібліотек. Ним запропоновано зібранню кілька резолюцій щодо запровадження в губернії загальної початкової освіти. Ф.М. Уманець займався створенням земської статистичної служби у Чернігівській губернії, доклав чимало зусиль для облаштування Музею українських старожитностей.

Як зазначає дослідник його життя і діяльності О.Я. Рахно, до влади Ф.М. Уманця привела і підтримувала «консервативна земська партія», але він лояльно ставився до різних представників політичних напрямів і течій у губернському земстві. У ньому поєднувався позитив до російського самодержавства з українофільськими симпатіями.

Ф.М. Уманець написав низку праць з історії та педагогіки, які публікувалися у журналах і виходили окремими виданнями. Серед них наукові праці «Гетьман Мазепа», «З моїх спостережень по селянській справі», які і сьогодні викликають зацікавленість.

Помер Федір Михайлович Уманець у липні 1917 року в Глухові. Своєю просвітницькою діяльністю він, як землець і науковець, увійшов до когорти провідних представників української інтелігенції.

ЛІТЕРАТУРА:

КОПИЛОВ С.А. Ф.М. Уманець – історик і громадський діяч /С.Копилов //Історико-культурна спадщина Глухівщини:

матеріали наук. – практ. конф. (27-28 жовт. 1992 р.), присвяченої 1000-літтю м. Глухова. – Глухів, 1992. – С.100-103.

ПОЛОВЕЦЬ В.М. Федір Михайлович Уманець: громадська та наукова діяльність (1841-1918 рр.) /Володимир Половець //Сіверян. літопис. – 2000. – №1. – С.97-119.

ПОЛОВЕЦЬ В.М. Уманець Федір Михайлович (1841-1917) /Володимир Половець; ред. А.Г. Морозов. – Чернігів: Просвіта, 2006. – 146 с.

РАХНО О.Я. Голова Чернігівської губернської земської управи Ф.М. Уманець /Олександр Рахно //Сумська старовина. – 2010. – №XXX. – С.193-200.

РАХНО О. Чернігівські земці: історико-біограф. нариси. – Чернігів: Чернігів. обереги, 2009. – 350 с.

С.223-250: Федір Уманець.

СТУДЬОНОВА Л. Про земця, науковця і не тільки /Людмила Студьонова //Сіверян. літопис. – 2007. – №4. – С. 156-158.

18 КВІТНЯ ДЕНЬ ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ ЧЕРНІГІВЩИНА – КРАЙ ЗАПОВІДНИЙ

Асамблея Міжнародної Ради з питань охорони пам'яток і визначних місць при ЮНЕСКО заснувала Міжнародний день пам'яток і визначних місць, що відзначається щорічно 18 квітня, починаючи від 1983 року. Не залишилась осторонь й Україна – одна зі спільнот, що входить до світової сім'ї народів.

У Чернігівській області, великому і найдавнішому регіоні країни, збереглися православні культові споруди часів Київської Русі. Архітектурну спадщину XVII-XIX ст. представляють різноманітні зразки релігійного і цивільного будівництва – православні храми, палаци і маєтки з чудовими парками, адміністративні будинки і пам'ятники.

Так, Батури́н, невеличке містечко у Бахмацькому районі, відоме цікавою історією і визначними пам'ятками: Батури́нська фортеця, Палац Розумовського, будинок Кочубея тощо. Біля села Качанівка, що в Ічнянському районі, розташувався найвідоміший поміщицький маєток Лівобережної України першої половини XVIII ст., перетворений на Історико-культурний заповідник «Качанівка». У районному центрі Козелець збереглися і перебувають під охороною будинок полкової канцелярії, величний собор Різдва Богородиці із дзвіницею, садиба Покорщина, яка є найдавнішим зразком садибної архітектури Чернігівщини. Стародавній Любеч Ріпкинського району славиться Антонієвими печерами, кам'яницею Павла Полуботка, Спасо-Преображенською церквою, а Седнів – кам'яницею Лизогубів, побудованою одночасно з Воскресенською церквою у 1690 р. та шевченківськими місцями. У селі Сокиринці Срібнянського району збережено величний палац та унікальний парк – шедевр архітектурно-паркового ансамблю, збудований зусиллями прилуцького полковника Григорія Галагана. За часів гетьмана Івана Скоропадського у селі Тростянець Ічнянського району руками кріпаків створювались високомистецькі ландшафти і краєвиди – нинішній Тростянецький дендропарк, який радує відвідувачів.

Древнє місто Чернігів чарує всіх, хто сюди приїжджає, найдавнішими храмами Київської Русі, пам'ятками історії і культури наступних століть. Останнім часом у Чернігові встановлено пам'ятники загиблим в Афганістані та чорнобильцям, Тарасу Шевченку, Івану Мазепі, великому князю Чернігівському і Київському Ігорю Ольговичу, билинному герою Іллі Муромцю. Під час Революції гідності в обласному центрі і у районних центрах були знесені пам'ятники В.І. Леніну. Відбувся демонтаж бронзових бюстів героям радянської епохи на Алеї Героїв у Чернігові. Їх передано до фондів ЧІМ ім. В.В. Тарновського.

Пам'ятник Небесній сотні відкрито у с. Макіївка Носівського району. Перший в Україні пам'ятний Хрест героям Майдану встановлений у с. Дягова Менського району.

Пам'ятки містобудування і архітектури, історії, монументального мистецтва, археології, історико-культурні заповідники Чернігівської області занесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток України і мають національне значення. Кількість таких пам'яток – 221.

День пам'яток історії і культури в Україні має загальнонаціональне значення як час підбиття підсумків у пам'яткоохоронній справі і як час нових починань.

ЛІТЕРАТУРА:

ДЕНИСЕНКО О. Наш Ілля Муромець: 5 квітня в сквері імені Богдана Хмельницького, що неподалік Красної площі в Чернігові, містянам презентували скульптуру Іллі Муромця /Олександра Денисенко //Гарт. – 2014. – 10 квіт. – С.3.

ЛИТВИНЕНКО О. Блиск і злиденність «Покорщини» [садиби у Козельці] /Олександр Литвиненко //Слово Просвіти. – 2013. – 4-10 квіт. – С.15.

НАЦІОНАЛЬНИЙ архітектурно-історичний заповідник «Чернігів стародавній» //Історико-культурні заповідники. – К., 2011. – С.13-148.

ОСТАШКО І. У Чернігові під люстрацію потрапили... пам'ятники: знесли і ще зноситимуть пам'ятники діячам радянської епохи, які розташовані на Алеї Героїв /Ірина Осташко //Деснянка. – 2015. – 12 лют. – С.1.

ПАМ'ЯТНИКИ національного культурного наследия Украины. Неизведанная Украина: автомобильно-турист. атлас 1: 500 000 [сост.: А. Глазовой и др.]. – К.: Балтия-Друк, 2012. – 287 с.: ил., карт.

ПАМ'ЯТКИ Любеча на малюнках і світлинах із зібрання Стефана Таранушенка [Образотворчий матеріал]: [набір листівок] /Іст. – археол. музей. комплекс «Древній Любеч»; упоряд., авт. тексту: О.Б. Коваленко, О.О. Коваленко, О.О. Тригуб. – Чернігів: Лозовий В.М., 2013. – 1 к-т [12] листівок.

ПАМ'ЯТКИ Седнева на малюнках і світлинах із зібрання Стефана Таранушенка [Образотворчий матеріал] /[упоряд. і авт. тексту: О.Б. Коваленко, А.М. Острячко, О.О. Тригуб]. – Чернігів: Лозовий В.М., 2013. – 1 тека (12 окр. листівок): фото. – (Чернігівщина туристична).

ПАНЬКО О. Пам'ятник Небесній сотні [23 листопада 2014 р. відкрито в с. Макіївка Носівського р-ну] /Ольга Панько //Гарт. – 2014. – 27 листоп. – С.3.

ПЕРШИЙ в Україні пам'ятний Хрест героям Майдану [відкрито в с.Дягова Менського р-ну] //Сіверщина. – 2014. – 13 берез. – С.2.

СОБОР Різдва Богородиці в Козельці /[авт. кол.: А. Доценко, О. Ванжула, С. Кийкова]; НАІЗ «Чернігів стародавній». – Чернігів: Лозовий В.М., 2012. – 294 с.: іл.

СТАРИЙ Любеч на світлинах початку ХХ ст. [Образотворчий матеріал]: набір листівок /Іст. – археол. музей. комплекс «Древний Любеч»; упоряд., авт. О.Б. Коваленко, О.О. Коваленко, А.А. Федорченко. – [Б. м.: Б. в.], [2014]. – 1 к-т [12 листівок]. – (Чернігівщина туристична).

ТОВСТОЛЯК Н.М. До історії Качанівського палацу П.О. Рум'янцева-Задунайського /Надія Товстоляк //Література та культура Полісся. – Ніжин, 2012. – Вип. 71. – С.245-253.

ШЕВЧЕНКО Б.В. Качанівка, душі спочинок [Образотворчий матеріал]: фотоальбом /Богдана Шевченко; авт. тексту Г. Петренко. – 3-тє вид., доп. – К.: Гнозіс, 2012. – 124 с.

ШЕВЧЕНКО Б.В. Тростянець [Образотворчий матеріал]: фотоальбом /Богдана Шевченко. – К.: Гнозіс, 2012. – 93, [2] с. – (Місця, де маєш побувати).

25 ТРАВНЯ

70 років від дня народження М.В. СУКАЧА (1946)

«Я ПОТРІБЕН САМЕ В ЧЕРНІГОВІ»

Микола Васильович Сукач народився 25 травня 1946 року у Чернігові в родині інженера-фронтownika і медичної сестри. За наполяганням батька брав уроки гри на баяні у молодого викладача. З того часу вважає, що баян – це оркестр в мініатюрі. По закінченні музичного училища в Чернігові у 1966 році вступив відразу на другий курс Харківського інституту мистецтв. Потрапив до класу Володимира Яковича Подгорного – чудового баяніста і композитора. Диригування викладав Костянтин Леонтійович Дорошенко, який завідував кафедрою народних інструментів, а ще був професійним диригентом у Харківському театрі опери і балету. Ті енциклопедичні знання, які він мав, точність характеристик, фантастичний інтелект в усіх галузях мистецтва – все це допомогло Миколі Сукачу сформувати власну методику диригентського мислення.

Після консерваторії М.В. Сукач працював диригентом симфонічного оркестру Чернігівського музичного училища та камерного оркестру Чернігівської філармонії. У березні 1999 року з'явилася можливість створити окремий невеличкий симфонічний оркестр, який був першим, що брав участь у Київській літній музичній академії. Всі інші оркестри прийшли після чернігівців.

У перші роки Микола Васильович Сукач запрошував кращих музикантів Національного симфонічного оркестру України та оркестру Національної філармонії до Чернігова на окремі програми «Філармонії» – таку назву вже мав керований ним симфонічний оркестр. Понад 200 музикантів з 26 країн світу грали з чернігівськими музикантами.

У 2001 р. М.В. Сукач ініціював фестиваль «Сіверські музичні вечори». У 2007 р. Чернігівський симфонічний оркестр став академічним. До нього на роботу приїхали молоді музиканти з Донецька, Львова, Одеси, Харкова. В одному з інтерв'ю М.В. Сукач зізнався: «Ми підбираємо не просто гарних професіоналів, нам потрібні музиканти з добрими людськими якостями. Бо оркестр – живий організм! Якщо в ньому є дві-три агресивні, егоїстичні людини, це завжди відбивається на результатах роботи».

Нині Микола Васильович Сукач – визнаний засновник і головний диригент Чернігівського академічного симфонічного оркестру «Філармонія», ініціатор фестивалю «Сіверські музичні вечори», нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня, заслужений діяч мистецтв України. Керований ним оркестр широко відомий і в європейських країнах. Талановитому диригенту судилося перетворити рідне місто на музичну столицю України. А із чернігівців він зробив справжніх меломанів.

Миколу Васильовича неодноразово запрошували працювати з іншими оркестрами навіть за межами Батьківщини. Але він не дав згоди, бо переконаний: «Я потрібен саме в Чернігові».

ЛІТЕРАТУРА:

БЕНТЯ Ю. Микола Сукач: Я потрібен саме в Чернігові /Юлія Бентя //День. – 2011. – 8 лип. – С.14.

В ЧЕРНИГОВЕ прошел международный концерт: [выступление симфон. оркестра «Філармонія» под управлением дирижера из Южной Кореи Йонг Чин Ли и с участием скрипача-виртуоза из Японии Такаши Шимицу] //Семь дней. – 2009. – 11 февр. – С.30.

ГАВРИК В. Осінні вечори під класичні мелодії /Вікторія Гаврик //Деснян. правда. – 2014. – 30 жовт. – С.7.

ДЕРКАЧ А. Маэстро Николай Сукач – основатель «Сиверских музыкальных вечеров»: Чернигов – город меломанов, который живет аристократической жизнью /Андрей Деркач //День. – 2009. – 2 апр. – С.1,7.

ДОБРЫНИНА Л. И все же музыка звучит... /Лариса Добрынина //Деснянка вільна + Деснян. неделя. – 2013. – 10 жовт. – С.6.

ДОБРЫНИНА Л. Николай Сукач: о музыке вообще и фестивале в частности /Лариса Добрынина //Деснянка. – 2014. – 6 листоп. – С.9.

ЄЛІСЄЄВА М. Весна з музикою Рахманінова /Марта Єлісеєва //Чернігів. відом. – 2013. – 13 берез. – С.18.

ЄЛІСЄЄВА М. «Моя мрія здійснилася» /Марта Єлісеєва //Чернігів. відом. – 2009. – 28 жовт. – С.21.

КУЗЬМІНА Т. І Літня музична академія... /Тетяна Кузьміна //Деснян. правда. – 2012. – 12 лип. – С.12.

Літня муз. академія у Чернігові під керівництвом М. Сукача, яка є продовженням і розвитком Школи виконавчої майстерності, що діяла в рамках підготовки до конкурсу пам'яті В. Горовиця з 1998 року.

МАЗУР В. Скрипка Страдіварі у Чернігові: [до 10-річчя Чернігів. академічного симф. оркестру «Філармонія»] /В. Мазур //Уряд. кур'єр. – 2009. – 7 квіт. – С.16.

СОНЯЧНЕ світло його музики //Чернігів. відом. – 2011. – 18 трав. – С.16.

18 ЧЕРВНЯ

75 років від дня народження

А.І. КОЛОШИНА (1941)

СІВЕРСЬКИЙ МАЙСТЕР-РІЗЬБЯР

Анатолій Іванович Колошин народився 18 червня 1941 р. у Новгороді-Сіверському. У 1961 р. закінчив Яворівську школу народних ремесел у Львівській області. Опісля працював творчим майстром у Новгород-Сіверському лісовому господарстві. Згодом – у художніх майстернях Українського художнього фонду.

З середини 1970-х років Анатолій Іванович Колошин зайнявся відродженням чернігівського різьблення. У нього з'явилися однодумці з Новгорода-Сіверського А. Іваньков, В. Ворожбит, А. Бондаренко та О. Колоша з Чернігова, яких тепер називають плеядою чернігівських різьбярів нового покоління. А.І. Колошин став засновником сучасної різьбярської школи. В його творчому доробку різьблені тарелі, мисники, полицки, скрині, хлібниці, посуд та меблі. Частина різьблених робіт, які відносять до класичних творів сучасного народного мистецтва, знаходяться в музеях України та за кордоном. На рахунку митця десятки виставок, як персональних, так і загальноукраїнських й закордонних. Його твори знаходяться в колекціях українських президентів та закордонних цінителів народного мистецтва.

У 2001 р. А.І. Колошин був відзначений премією в галузі народного мистецтва імені Д. Щербаківського. Він нагороджений відзнакою Міністерства культури і туризму «За збереження народних традицій». З 2011 р. Анатолій Іванович Колошин – лауреат Чернігівської обласної премії імені М.М. Коцюбинського у номінації «Декоративне та образотворче мистецтво» за багаторічну працю по відродженню стародавніх традицій чернігівського різьблення, створення класичної школи сіверського різьблення та вагомий внесок у розвиток національної культури.

А.І. Колошин з честю носить звання заслуженого майстра народної творчості. Є президентським стипендіатом, членом Національної спілки художників України і Національної спілки майстрів народного мистецтва України. Наразі батьківську справу продовжує його син Андрій.

ЛІТЕРАТУРА:

АДРУГ А. Різьблене диво Придесення /Анатолій Адруг //Літ. Чернігів. – 1995. – №7. – С.86-91.

АДРУГ А. Сіверський чарівник /Анатолій Адруг //Деснян. правда. – 1984. – 3 серп.

ЛАУРЕАТИ Чернігівської обласної премії імені М.М. Коцюбинського (1992-2011): біогр. довід. /редкол.: В.М. Тканко (гол.) та ін. – Чернігів: Десна-Поліграф, 2011. – 112 с.: іл.

С.101: А.І. Колошин.

ПЕТРЕНКО Л. Дерев'яні мережива Анатолія Колошина /Л. Петренко //Деснян. правда. – 1996. – 5 верес.

СЕЛІВАЧОВ М. Відродження чернігівського різьблення /Михайло Селівачов //Київ. – 1990. – №8. – С.157-158.

ТОНКИХ Н. Твори Анатолія Івановича Колошина у чернігівських зібраннях: каталог /Наталія Тонких //Скарбниця української культури: зб. наук. праць. – Чернігів, 2012. – Вип.14. – С.47-60.

12 ЛИПНЯ **200 років тому народився** **О.І. ХАНЕНКО (1816-1895)**

ІСТОРИОГРАФ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ

Олександр Іванович Ханенко народився 12 липня 1816 року у селі Городище Стародубського повіту Чернігівської губернії у шляхетській родині козацького походження. Він був прямим нащадком Лаврентія, брата гетьмана Правобережної України Михайла Ханенка.

О.І. Ханенко зростав серед української старовини. В сім'ї цінувались історія України, мужність і відвага. За даними історика О.М. Лазаревського, він навчався у Московському шляхетському пансіоні. На думку В.Л. Модзалевського, Олександр Іванович не закінчив Московський університет. Дев'ятнадцятилітнім юнаком вже працював у канцелярії Чернігівського цивільного губернатора. З 1836 до 1841 року обіймав різні посади у Головному архіві Колегії закордонних справ, колезького асесора, столоначальника архіву, депутата від дворянства Стародубського

повіту. З 16 березня 1841 р. по 3 жовтня 1846 р. за призначенням Міністерства народної освіти О.І. Ханенко був почесним наглядачем Погарського повітового училища. Він піклувався про збільшення бібліотеки училища і допомагав коштами учням та вчителям. З листопада 1845 р. він був затверджений на посаді предводителя дворянства Суразького повіту і перебував на ній до 14 травня 1849 р. У 1858 році його обирають членом Чернігівського губернського комітету з поліпшення побуту селянства. Олександр Іванович Ханенко був одним з активних діячів селянської реформи 1861 року у Чернігівській губернії.

О.І. Ханенко брав участь у заснуванні та відкритті 15 жовтня 1865 року шестикласної Чернігівської жіночої гімназії, яку підтримував щорічними грошовими внесками. У 1867-1876 рр. О.І. Ханенко обіймав посаду директора дитячого притулку і теж щорічно жертвував кошти на його утримання.

На різних посадах Олександр Іванович Ханенко зробив чимало корисного для покращення соціально-економічного та культурно-освітнього рівня населення Чернігівщини.

У 60-70-х рр. О.І. Ханенко активно займається історичними розвідками, які публікуються на сторінках «Черниговских губернских ведомостей» та журналу «Киевская старина». У 1887 р. окремим друком вийшла його праця «Историческое описание некоторых местностей Черниговской губернии». Він підготував до видання рукописи щоденника свого прадіда М.Д. Ханенка, мав велике зібрання київських і чернігівських стародруків. За відданість справі збереження історичної й культурної спадщини сучасники називали О.І. Ханенка «історіографом Чернігівської губернії».

Помер Олександр Іванович Ханенко після тривалої і важкої хвороби 4 липня 1895 р. Поховали його на цвинтарі Чернігівського Єлецького монастиря. У некролозі О.М. Лазаревський писав, що пішов з життя не лише відомий чернігівський старожил, а й людина, яку любили за «незлобие и доброту». Родинний архів О.І. Ханенка перейшов до його сина Олександра Олександровича,

який служив тюремним інспектором, а потім Чернігівським міським головою. У 1895 р. він подарував декілька історичних експонатів з батьківської колекції музею Чернігівської губернської архівної комісії (нині спадщина Чернігівського історичного музею ім. В.В. Тарновського).

ЛІТЕРАТУРА:

БАКУМЕНКО П. Ханенки: знамениті родини /П. Бакуменко, В. Кошій //Україна. – 1992. – № 26. – С.1-4.

ГЕРАСИМЕНКО Н.О. Невидані листи О.І. Ханенка до О.М. Лазаревського /Неля Герасименко //Укр. істор. журн. – 2009. – №3. – С.92-108.

КРУТЕНКО Н. Ханенки /Н. Крутенко //Пам'ятки України. – 1996. – № 3-4. – С. 62-72.

ЛИСЕНКО І. Словник українських приватних бібліотек /Іван Лисенко. – К.: Рада, 2009. – 214 с.

С.189: Бібліотека О.І. Ханенка. Формувалась у І-й половині ХІХ ст. у Чернігові.

ПОЛОВНИКОВА С. Листи О.Ф.Кістяківського до О.І. Ханенка //Сіверян. літопис. – 1998. – №2. – С.74-75.

РАХНО О. «Історіограф Чернігівської губернії» (О.І. Ханенко) /Олександр Рахно //Краєзнавство. – 2009. – №3-4. – С.228-233.

САМОЙЛЕНКО Г.В. Дружба, перевірена часом: Л.І. Глібов і О.І. Ханенко /Григорій Самойленко //Наук. зап. НДУ ім. М. Гоголя. Філол. науки /Григорій Самойленко. – Ніжин, 2010. – Кн. 2. – С.5-8.

22 ВЕРЕСНЯ
100 років тому (1916) відкрито Чернігівський
учительський інститут
(нині ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка)

НАШ ПЕДАГОГІЧНИЙ...

З початком Першої світової війни із західних регіонів країни до Чернігова переїжджали державні установи, гімназії та інші учбові заклади, окремі сім'ї. Всіх необхідно було достойно розмістити. У цей складний час губернське земство розпочинає клопотання про створення у місті учительського інституту. Дозвіл було надано розпорядженням Міністерства народної освіти від 16 травня 1916 року за №3072. Так було розпочато процес відкриття у Чернігові середнього навчального закладу, до якого прийматимуть виключно чоловіків.

За місяць, 19 червня 1916 року, Цивільне відомство видало наказ за №60 про призначення на службу директором Чернігівсь-кого учительського інституту О.П. Фльорова, а штатними викладачами російської мови та історії – С.І. Воробйова і П.К. Федоренка. Четверо викладачів математики, природознавства, чистописання та закону Божого працювали поза штатом. Новозаснований навчальний заклад не мав свого приміщення, а орендував шість кімнат у приватної особи. Тут розмістилися квартира директора, канцелярія, інститутське майно. Заняття відбувались в орендованій кімнаті торговельної школи. На перший курс було зараховано двадцять два студенти, які закінчили вищі початкові училища, учительські семінарії, чотирикласні міські школи, педкурси. Деякі з них вже працювали вчителями.

Матеріальний стан учбового закладу бажав кращого. О.П. Фльоров неодноразово звертався до Чернігівської губернської земської управи з проханням надати студентам грошову допомогу.

Директор користувався безпосередньою підтримкою міського голови, відомого історика-краєзнавця А.В. Верзилова.

Заняття в інституті розпочалися 22 вересня 1916 року. До цього часу помітно покращилась його матеріальна база, з'явилося власне приміщення, вдвічі збільшився книжковий фонд бібліотеки. У 1917 році в інституті було запроваджено викладання української мови та літератури, історії та географії України. Весною 1918 року Чернігів захопили німці. У приміщенні інституту вони розмістили свою комендатуру. Заняття проводились у будинку духовної семінарії, а потім в одній зі шкіл міста. А у січні 1919 року Чернігів став радянським. З березня 1919 р. обов'язки директора виконував С.І. Воробйов.

Восени 1920 р. навчальний заклад трансформований у Чернігівський інститут народної освіти. Ректором обраний С.І. Воробйов. У 30-ті роки навчальний заклад був неодноразово реорганізований на Інститут соціального виховання, педагогічний, учительський, об'єднаний учительський та педагогічний інститут. У 1944 році відновив свою роботу як учительський, а за десять років отримав статус педагогічного. У 1961 році інституту присвоєно ім'я Т.Г. Шевченка. Відповідно до постанови Кабміну України від 13 березня 1998 року заклад став Чернігівським державним педагогічним університетом, з 8 січня 2010 р. – Чернігівським національним педагогічним університетом імені Т.Г. Шевченка. Відповідний указ підписав Президент України В.А. Ющенко.

У складі університету Навчально-науковий інститут історії, етнології та правознавства імені О.М. Лазаревського та сім факультетів. Підготовка педагогічних працівників освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» здійснюється на всіх факультетах університету. З 1992 року функціонує аспірантура з 12 спеціальностей, а з 1999 року – докторантура.

Отже, університет живе майже за Конфуцієм: «Хто опановує нове, плакаючи старе, той може бути вчителем».

ЛІТЕРАТУРА:

БОРОВИК А. Вирішення організаційних проблем становлення Чернігівського учительського інституту (1916-1919 рр.) /Анатолій Боровик //Матеріали науково-практичної конференції «Перші Фльорівські читання» (12 жовтня 2010 року). – Чернігів, 2010. – С.5-13.

БОРОВИК А. Чернігівський учительський інститут (1916-1919 рр.) /Анатолій Боровик //Сіверян. літопис. – 2006. – №2. – С. 76-87.

ГОЛЬДИН Ф.Л. А.П. Флеров – педагог и методист /Ф. Гольдин //Методика преподавания русского языка и литературы: науч.-метод. сб. – К., 1970. – Вып. 5. – С. 178–189.

КОВАЛЕНКО О.Б. Історичний інститут і нові наукові обрії /Олександр Коваленко; розмовляла Л. Пархоменко //Деснян. правда. – 2009. – 28 листоп.

Бесіда з О.Б. Коваленком – проф., канд. іст. наук, директором створеного 1 верес. 2009 р. на базі іст. ф-ту ЧДПУ імені Т. Шевченка Ін-ту історії, етнології та правознавства імені О.М. Лазаревського.

МОРОЗОВА А. Як усе починалося: (до 90-річчя ЧДПУ ім. Т.Г. Шевченка) /Анна Морозова //Сіверян. літопис. – 2006. – №2. – С. 87-92.

ОЛЬХОВИК Л. Олексій Павлович Фльоров – видатний педагог і методист кінця ХІХ – першої половини ХХ століття: до 100-річчя ЧНПУ ім. Т.Г. Шевченка /Любов Ольховик //Сіверян. літопис. – 2014. – №6. – С.347-355.

ПІВСТОЛІТТЯ невтомної праці: нарис історії Чернігів. держ. пед. ін-ту імені Т.Г. Шевченка /В.С. Крелевець та ін. – К.: Рад. школа, 1966. – 99 с.

СЕРДЮК Л. Науково-педагогічна діяльність першого директора Чернігівського учительського інституту О.П. Фльорова /Любов Сердюк //Три століття гуманітарної та педагогічної освіти в Чернігові. – Чернігів, 2001. – С. 89-91.

ЧЕРНІГІВСЬКИЙ національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка [упоряд.: О.Б. Коваленко та ін.]. – Чернігів: Деснян. правда, [2010]. – 34 с.: іл.

ЧУГАЄВА І. «Треті Фльорівські читання»: до 40-річчя відновлення історичного факультету /інституту історії ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка /Ірина Чугаєва //Сіверян. літопис. – 2014. – №1-3. – С.205-206.

22 ЖОВТНЯ **70 років від дня народження** **Д.Й.ІВАНОВА (1946)**

«...МАЮ НАМІР ВІРШУВАТИ Й НАДАЛІ»

Дмитро Йосипович Іванов народився 22 жовтня 1946 року у с. Тарасівка Новгородківського району Кіровоградської області у селянській родині. Батько помер молодим від невиліковних ран Другої світової війни. Смерть рідної людини Дмитро тяжко переживав. Пізніше він напише: «... *Може, потойбічна тьма незмінна /Провела між нами нічну грань? /Чуєш, батьку? /На самих колінах /Я пройду всю землю, /тільки встань!*» Але чуда не відбулося. Залишився Дмитро з мамою і сестрою, якими опікувався, як дорослий чоловік.

По закінченні школи юнак працював причіплювачем, потім служив у залізничному полку Чернігова, в цьому місті він і залишився назавжди. Працював слюсарем у приміському радгоспі імені Фрунзе і писав вірші. Відвідував засідання обласної літературної студії при редакції газети «Деснянська правда». На її сторінках публікував свої вірші. Закінчив філологічний факультет Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка.

У 1976 році Дмитра Іванова запросили на Ірпінський семінар молодих літераторів. Поет вразив новизною тематики і своєрідністю її художнього втілення. Відомий український поет Іван Драч написав післямову до великої добірки творів

Д. Іванова, яка була опублікована у журналі «Вітчизна». А у 1977 році у видавництві «Молодь» побачила світ перша книга поезій Дмитра Йосиповича «Зерно і любов» з передмовою того ж таки Івана Драча. Були в ній і критичні зауваження, але головним залишається те, що в українську поезію прийшла «справжність душі, і вона має бути особливо привітаною».

Незабаром Дмитро Йосипович Іванов отримав обласну літературну премію імені О.Десняка. За книгу «Заповіді мого роду» його удостоєно Республіканської літературної премії імені М. Островського. Одна за одною виходять збірки поезій Д. Іванова «Стремено», «Маминих слів чорнобривці», «Здрастуйте, я повернувся!», «Село в терновому вінку», «Родинний вітер». Поет стає лауреатом престижних літературних премій імені І. Нечуя-Левицького, імені Г. Скороводи, імені М. Коцюбинського, імені О. Гірника. За книгу «Село в терновому вінку» у 2010 році Д.Й. Іванов був удостоєний найпрестижнішої Національної премії імені Т.Г. Шевченка. Українська Православна Церква Київського Патріархату відзначила поета Орденом Христа Спасителя за його відданість людським цінностям.

У 2011-2013 рр. Д.Й. Іванов очолював Чернігівське обласне відділення Національної спілки письменників України. Нині він не тільки знаний поет, але й редактор чернігівської газети «Гарт», заслужений журналіст України. Але перш за все Дмитро Іванов – автор неповторних поезій, сповнених великої любові до України, до людей, які живуть і працюють на українській землі, до природи, віри, що зорі над Україною не покинуть нас.

ЛІТЕРАТУРА:

ТВОРИ:

ЗДРАСТУЙТЕ! Я повернувся!: поезії. – Чернігів: «Трійця», 2007. – 264 с.

МОНОЛОГ з тридцять третього: поема. – Чернігів: «Трійця», 2008. – 32 с.

СЕЛО в терновому вінку: поезії. – Чернігів : «Трійця», 2008. – 368 с.

РОДИННИЙ вітер: [вибр. поезії] / [передм. М.Ф. Слабошпицького; післям. В.О. Базилевського]. – К.: Укр. письменник, 2014. – 406 с. – (Б-ка Шевченківського комітету).

КНИГИ І СТАТТІ ПРО Д.Й. ІВАНОВА

ІВАНОВ Д. «Коли повернеться добро...» / Дмитро Іванов; інтерв'ю провів О. Олійник // Біла хата. – 2010. – 11 берез. – С.1.

«ГОРИТЬ свіча душі моєї»: до 65-річчя від дня народження Дмитра Іванова: біобібліогр. посіб. / уклад. О.В. Куннова; відп. за вип. Н.І. Власенко. – Чернігів, 2011. – 20 с. – (Чернігів. ЦМБ ім. М.М. Коцюбинського).

ЛАУРЕАТИ Чернігівської обласної премії імені Михайла Коцюбинського (1992-2011). – Чернігів: Десна Поліграф, 2011. – 112 с.: 8 с. іл.

С.83-84: Д.Й.Іванов.

ПАРХОМЕНКО Л. Від Бога поет і редактор / Людмила Пархоменко // Деснян. правда. – 2013. – 6 черв. – С.1,5.

САПОН В. «Тебе із пам'яті не витру...» / Володимир Сапон // Літ. Чернігів. – 2010. – №1. – С.21-24.

«ТРАГІЧНИХ тем твоїх упертість...»: літ. профіль Дмитра Іванова [ред. С.Короненко]. – К.: Ярославів Вал, 2011. – 186 с.: [7] арк. фото.

ЯРОВИЙ О. Поет правдивий і чесний / Олександр Яровий // Укр. літ. газ. – 2010. – 5 лют. – С.4.

3 ГРУДНЯ

40 років тому (1976) утворено Чернігівську обласну організацію Національної спілки письменників України

НАТХНЕНІ ПРИДЕСЕННЯМ

Національна спілка письменників України є добровільною творчою організацією професійних літераторів України – поетів, прозаїків, драматургів, критиків і перекладачів. Створена 16 червня – 12 серпня 1934 року у Києві на I Всеукраїнському з'їзді радянських письменників України як складова частина письменницької організації СРСР, що була створена того ж таки року.

Національна спілка письменників України має свої регіональні відділення. Чернігівське – одне з них. 14 листопада 1976 року президія правління СП України на своєму засіданні ухвалила рішення про створення Чернігівської організації Спілки письменників України. Протокол №5 підписав тодішній керівник республіканської спілки Василь Козаченко.

3 грудня 1976 року у читальній залі ОУНБ ім. В.Г. Короленка відбулися установчі збори письменників Чернігівщини. З республіканських спілчанських керівників у зборах взяли участь В. Козаченко, Ю. Збанацький, А. Кацнельсон. Місцевих літераторів представляли М. Слав'ятинський, С. Реп'ях, К. Журба, В. Москалець, С. Пінчук, П. Сердюк, Д. Куровський, І. Коцюбинська, Н. Петренко, М. Турківський. Керівником Чернігівської організації одностайно було обрано відомого поета і публіциста С. Реп'яха.

У 80-ті рр. на Чернігівщині зародилися і стали традиційними літературні свята «Над Дніпром, Десною й Сожем», «Чуття єдиної родини», Дні чуваської літератури. Твори учасників свят перекладалися українською мовою, а твори чернігівців

публікувались на сторінках видань інших республік. Молоді поети Д. Іванов, В. Буденний, П. Куценко, Т. Шаповал отримували підтримку від письменників-ветеранів. Цікавою прозою заявили про себе В. Кезля, П. Дідович, Й. Павлів.

Спілка письменників області започаткувала відзначення ювілеїв літераторів-земляків, відроджувала забуті, а то й заборонені імена. Серед них Г. Барвінок, П. Куліш, А. Олійник, М. Вороний, А. Казка, та багато інших. Спілка ініціювала встановлення меморіальних дощок П. Тичині, В. Блакитному, М. Івченку, К. Журбі, Ю. Збанацькому, Є. Гуцалу, пам'ятного каменю на місці будинку Л. Глібова у Чернігові та створення літературно-меморіального музею П. Тичини у с. Піски Бобровицького району.

Поступово членами Спілки ставали талановиті поети і прозаїки М. Адаменко, С. Маринчик, В. Мастерова, В. Леус, С. Дзюба, І. Просяник, В. Кашка, О. Шульга та інші. Нині Національною премією імені Т.Г. Шевченка відзначений Д. Іванов, за межами України відомі імена Сергія і Тетяни Дзюб, престижними міжнародними і республіканськими літературними преміями нагороджені Михась Ткач, М. Холодний, С. Реп'ях, В. Буденний, П. Куценко, П. Зуб, О. Забарний, О. Конечна та інші. Останнім часом одна за одною виходять у Чернігові, Мені, Прилуках, Києві, Чернівцях книги чернігівських письменників.

Спільно з ОУНБ ім. В.Г. Короленка Чернігівське обласне відділення НСПУ підготували унікальне видання «Чернігівська Шевченкіана», присвячене 200-річчю від дня народження Т.Г. Шевченка. У книзі найповніше зібрано поетичні, прозові та публіцистичні твори чернігівських літераторів, починаючи від XIX століття до наших днів.

На жаль, чимало письменників пішли з життя. У 2012 році після тривалої хвороби не стало незмінного голови Чернігівської організації спілки письменників Станіслава Панасовича Реп'яха. На пошану поета засновано премію його імені. Нею відзначаються юні літератори. Головою обласної організації спілки письменників

у 2011 р. було обрано відомого поета Д.Й. Іванова. Але пізніше він звернувся з проханням звільнити його з цієї посади. У травні 2013 року Чернігівську обласну організацію НСПУ очолила Олена Михайлівна Конечна – прозаїк, журналіст, лауреат премії імені М. Коцюбинського, авторка численних оповідань, низки повістей, кількох романів.

Отже, 40-річний ювілей своєї організації чернігівські літератори зустрічають із значними досягненнями, хоча і не без проблем.

ЛІТЕРАТУРА:

ДЗЮБА С. Совість нації /Сергій Дзюба //Деснян. правда. – 2013. – 23 трав. – С.5.

Із звітно-виборних зборів Чернігів. від-ня Нац. СПУ. Творчість чернігівських письменників.

ДМИТРО Іванов здав головування: загальні збори Чернігівського відділення Національної спілки письменників України задовольнили заяву голови Дмитра Іванова і звільнили його зі своєї посади. Головою обрано Олену Конечну //Сіверщина. 2013. – 23 трав. – С.3.

КОНЕЧНА О. В сім'ї вольній, новій, єдиній /Олена Конечна //Гарт. – 2015. – 28 трав. – С.1,10.

Гості Міжнар. Шевченківського літ.-мистецького свята «В сім'ї вольній, новій...» у Чернігові і Седневі. Серед них – письменники та літературознавці з Білорусі, Ізраїлю, Казахстану й Швеції.

КУЗЬМЕНКО В. «Оповідати без марнослів'я найкраще деталями...» /Володимир Кузьменко //Літ. Чернігів. – 2012. – Спецвип. «Толока». – С.180-191.

Творчість чернігівських прозаїків.

ПАВЛЕНКО С. Письменники отримують медалі: [до 30-річчя Чернігів. орг. НСПУ] /Сергій Павленко //Голос України. – 2006. – 9 груд. – С. 13.

ПИСЬМЕННИКИ Чернігівщини: біобібліогр. довід. – 2-е вид. /упоряд. Н. Гонза, І. Каганова; авт. біограф. довідок С. Реп'ях. – Чернігів; Ніжин, 2005. – 80 с. – Чернігів. ОУНБ ім. В.Г. Короленка; Чернігів. орг-ція Нац. спілки письменників України.

ПЛЮЩ В. Станіслав Реп'ях як дзеркало письменницької спілки /Василь Плющ //Літ. Україна. – 2003. – 21 серп. – С.4.

РЕП'ЯХ С. За щаблем – щабель: Чернігівській письменницькій організації – 30 /Станіслав Реп'ях //Літ. Україна. – 2007. – 15 берез. – С.2.

САМОЙЛЕНКО Г.В. Літературне життя Чернігівщини в XII-XX століттях /Григорій Самойленко. – 2-ге вид., допов. і перероб. – Чернігів: Лозовий В.М., 2011. – 327 с.: іл.

САПОН В. Письменників [Чернігівщини] очолив Шевченківський лауреат [Д.Й. Іванов] /Володимир Сапон //Деснян. правда. – 2011. – 1 жовт. – С.2.

ЧЕРНІГІВСЬКА організація НСПУ //Обласні організації Національної Спілки письменників України. – К., 2006. – С.254-269.

980 років (1036) з часу першої згадки про спорудження Спаського собору у Чернігові

НАЙДАВНІШИЙ ХРАМ ЧАСІВ КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Історія цього храму пов'язана з іменем першого християнського князя у Чернігові Мстислава Володимировича (1024-1036), сина Володимира Святославича. Між 1031 і 1035 роками князь Мстислав приступив до будівництва Спасо-Преображенського собору, який став символом могутності давньоруської держави.

Про його спорудження можна дізнатися з рядків літопису, що описує за 1036 роком смерть князя: «Мстислав пішов на

полювання. Розхворівся і помер. І поклали його в церкві у святому Спасі, адже він сам його заложив і за його часу були стіни його возведено на висоту вершника, який сидів на коні з піднятою рукою». Собор зведений у центрі палацових будов княжого «стольного граду». З південного та північного боків собору згодом були прибудовані каплиці-усипальниці для князів Чернігівської династії. Певними аналогіями Спасо-Преображенського собору за планом є деякі будови Константинополя.

За припущенням дослідників, тіло Мстислава було поховане у склепі, який розташовувався у лівій прибудові Собору. Будівництво собору було завершено сином Ярослава Мудрого Святославом, який після смерті Мстислава очолив Чернігівське князівство. Він також похований у соборі. В Спасо-Преображенському соборі покоїться прах князя Ігоря Сіверського, оспіваного у поемі «Слово о полку Ігоревім».

Під час татаро-монгольської навали собор зазнав руйнувань, зокрема було частково зруйновано склепіння та знищено бані. У наступні століття Спаський собор надбудовувався і добудовувався. Був виготовлений розкішний іконостас, який також декілька разів перероблений так само, як і стінопис. Через недбалість майстрів було частково замальовано фрески XI століття. Відновили їх у 1889 році. Тодішній губернатор О.К. Анастасьєв, до того ж, церковний староста Спаського собору, на пожертви чернігівців запросив київського іконостасного майстра Олександра Мурашка, який працював протягом травня-листопада 1889 року над відновленням фресок. 16 листопада 1889 року спеціальна комісія прийняла роботу художника, яку оцінила на відмінно. Члени комісії були приємно здивовані тим, що оновлено шість старовинних Євангелій, що зберігалися в ризниці без використання. Пізніше їх помістили у спеціальній вітрині під склом.

У 1923 році організовано масштабні архітектурно-археологічні дослідження Спасо-Преображенського собору. Її проводила група видатних українських науковців у складі М. Макаренка, І. Моргилевського, В. Євфимовського. У наступні

десятиріччя собор досліджували Ю. Асєєв, О. Комеч, М. Каргер, В. Корач, Г. Логвин, П. Раппопорт, Н. Холостенко. Наслідком їхньої роботи стали авторські наукові статті і монографії. І нині не вщухає також інтерес археологів до славетної пам'ятки архітектури. У 2012 році вчені Києва і Чернігова поновили свої археологічні дослідження.

Частина золотого і срібного церковного начиння зберігається у Чернігівському історичному музеї імені В.В. Тарновського. З 1967 року Спаський собор входить до складу Національного архітектурно-історичного заповідника «Чернігів стародавній».

ЛІТЕРАТУРА:

АДРУГ В. Спаський собор у Чернігові знову привернув увагу археологів /Віталій Адруг //Деснянка вільна. – 2012. – 12 лип. – С.8.

Поновлення вченими Києва і Чернігова археологічних досліджень під стінами унікальної історичної пам'ятки.

АСЄЄВ Ю. Спаський собор у Чернігові: (пам'ятник архітектури XI ст.) /Юрій Асєєв. – К.: Держлітвидав УРСР, 1959. – 11 с.: іл.

БЕРЕЖКОВ М.Н. К истории Спасо-Преображенского собора /М. Бережков //Труды XIV археологического съезда в Чернигове. 1909. – М., 1911. – Т.3. – С.87.

КОМЕЧ А.И. Спасо-Преображенский собор в Чернигове: (к характеристике начального периода развития древнерусской архитектуры) /Алексей Комеч //Древнерусское искусство: зарубежные связи. – М., 1975. – С.9-26.

ЛОГВИН Г. Спасский собор в Чернигове /Григорий Логвин //История СССР. – 1969. – №6. – С.193-198.

МАКАРЕНКО М. Біля Чернігівського Спаса: (Археолог. досліді 1923) /М. Макаренко //Чернігів і Північне Лівобережжя. – К., 1928. – С.184-196.

ПЕТРЕНКО В. Ювілей ровесника Софії Київської: 6 жовтня відбувся святковий молебень у Спасо-Преображенському соборі

з нагоди відзначення 975-річчя першої літописної згадки про цю унікальну пам'ятку монументальної архітектури Київської Русі /Володимир Петренко //Деснянка вільна. – 2011. – 8 жовт. – С.1.

РЯБЧУК І. Світська історія Чернігівського Спасу /Ірина Рябчук //Деснян. правда. – 2013. – 1 серп. – С.3.

Історія Спаського собору за док. Держ. архіву Чернігів. обл.

СПАС Чернігівський /авт. колектив А.Доценко та ін.; НАІЗ «Чернігів стародавній». – Чернігів: Десна Поліграф, 2011. – 192 с.

ХОЛОСТЕНКО Н.В. Мощеница Спаса Черниговского /Николай Холостенко //Культура средневековой Руси. – Л., 1974. – С.199 – 202.

Результати дослідження архітектурно-декоративного оформлення собору.

ЧЕРНЕНКО О. У золотому світлі пекторалі /Олена Черненко; [зап. Р. Мусієнко] //Деснян. правда. – 2012. – 2 серп. – С.4.

Про археолог. розкопки біля собору розповідає керівник експедиції, кандидат істор. наук, співробітник Інституту археології НАН України О. Черненко.

ЧЕРНІГІВСЬКІ старожитності: зб. наук. пр. Вип.1(4) /редкол.: А.Л. Курданов (голова) та ін. – Чернігів: Десна Поліграф, 2012. – 166 с.: іл. – (НАІЗ «Чернігів стародавній»).

Публікація наукових досліджень, присвячених історії, будівництву, опорядженню Спасо-Преображенського собору м. Чернігова з нагоди 975-річчя першої літописної згадки про величну православну споруду.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

- Адаменко М.П. 35
Адруг А. 53
Адруг В. 68
Аерова Ф.І. 17
Алчевська Х.Д. 13
Амвросія (Іваненко А.П.) 7
Антоній Печерський 22
Асєєв Ю. 68
Афанасьєв-Чужбинський О.С.
10
Баженова Т.О. 18
Базилевський В.О. 62
Бакуменко П. 56
Басанець П.О. 14
Безбородько І.А. 8
Бельман С.Г. 28
Бентя Ю. 51
Бережков М.Н. 68
Білозерський В.М. 3
Богомолець О.О. 17
Бойко М.К. 3
Бондар О.П. 9
Борисенко В.П. 26
Боровик А. 59
Бредюк П.Ф. 33
Буренко І.С. 30
Вазар В.Є. 37
Вакуловська Л.О. 9
Ванжула О. 49
Варлам (Соловій В.) 33
Василенко М.П. 8
Виноградська М.К. 26
Вінграновський М.С. 31
Власенко Н.І. 62
Волощук Я.І. 14
Вороний М.К. 34
Врубель М.О. 11
В'юницький В.П. 4
Гаврик В. 51
Гайдук С.М. 8
Галковська Н.М. 16
Гамалія П.Я. 6
Ге М.М. 10
Герасименко Н.О. 56
Глазовой А. 48
Глинка Ф.М. 19
Глібов Л.І. 56
Гольдин Ф.Л. 59
Гонза Н. 66
Гончаров Д. 42
Горлач Л.Н. 13
Гришин В.Г. 34
Грищенко А.П. 28
Гурський А.І. 23

Гученко П.О. 21
Дей О.І. 12
Деко О.А. 36
Денисенко О. 44, 48
Деркач А. 51
Дзюба С.В. 65
Дзюба Т.А. 22
Добровольський П.М. 6
Добрынина Л. 52
Довбенко Л.В. 31
Дорожкіна І.В. 15
Доценко А. 49, 69
Доценко Й.Т. 32
Дудко І.П. 6
Дятлов В.О. 4
Едемская В. 42, 43
Ернст Ф.Л. 32
Єгорова В.С. 10
Єлісеєва М. 52
Забарний О.В. 15
Значко-Яворський М.К. 38
Йонг Чин Ли 51
Іванов Д.Й. 30, 60-62, 65, 66
Ігнатович Ф. 38
Ігор Святославич, кн. 12
Каганова І.Я. 66
Каденюк Л.К. 6
Капустян О.І. 33
Карацюба А.М. 24
Катеринич П.А. 18
Квітницький С. 43
Кийкова С. 49
Кістяківський О.Ф. 56
Ключник С.В. 9
Коваленко О.Б. 7, 48, 49, 59, 60
Коваленко О.О. 48, 49
Ковалець Я.Ф. 36
Кожич В.П. 23
Колошин А.І. 19, 52-54
Комеч О.І. 24, 68
Кондрашевський А.М. 18
Конечна О. 65
Кониський О.Я. 25
Кононенко П.П. 18
Копилов С.А. 45
Корбач І.М. 31
Короненко С. 62
Костенко В.Ф. 5
Костенко М.П. 35
Коцюбинська М.Х. 35
Коцюбинський М.М. 39
Коцюбинський Р.М. 26
Кочерга І.А. 29
Кошій В. 56
Красовський М.В. 23
Кролевець В.С. 59
Крутенко Н. 56

Круш І.П. 29
Кужільний І.Д. 31
Кузьменко В. 65
Кузьміна Т.І. 52
Кузьмук А. 43
Куннова О.В. 62
Курданов А.Л. 69
Курдюк М.Г. 36
Лазаревський О.М. 56
Лелюк М. 43
Леус В.М. 20
Лещенко В.С. 15
Лизогуб Ф.А. 29
Лисенко І. 56
Литвиненко О. 48
Личковах В.А. 18
Логвин Г. 68
Лопата В.І. 15
Любченко І. 43
Ляшенко А.Д. 27
Ляшенко М.А. 16
Мазур В. 52
Макар В.В. 12
Макаренко І.І. 4
Макаренко М. 68
Максимович І. 20, 37
Маркович Я.А. 30
Масютин Ю. 16
Мельник В.О. 19
Миколаєнко А. 43
Милорадович М.Ф. 30
Мироненко П.П. 21
Митькевич Л.І. 17
Михайленко О.Д. 11
Михайло Всеволодович,
кн. 27
Могилянський М.М. 35
Морачевський П.С. 33
Мороз Д.К. 25
Мороз Е.М. 12
Мороз П.В. 7
Морозова А. 59
Мурашко В.І. 12
Мусієнко Р. 69
Назаренко В. 43
Нарбут Г.І. 10
Нахлік Є.К. 5
Олійник О. 62
Ольховик Л. 59
Омельченко П.К. 3
Осташко І. 43, 48
Острянка А.М. 49
Павленко В.В. 16
Павленко С. 65
Павлов Є.Ф. 29
Пантюхов І.І. 21
Панько М.Л. 24
Панько О. 43, 49

Пархоменко Л. 59, 62
Пахомій (Кедров П.П.) 23
Петренко В. 68
Петренко Л. 54
Пилипець В.М. 27
Плющ В. 66
Плющ І.С. 27
Половець В.М. 46
Половнікова С.О. 21, 56
Попудренко В.А. 20
Порецький П.С. 29
Прокоп'юк М.С. 32
Проценко Ф.Д. 20
Пулінець П.В. 19
Рахлін Н.Г. 4
Рахно О.Я. 46, 56
Ревуцький Д.М. 13, 32
Ревуцький Л.М. 32
Реп'ях С. 66
Рибаков А.Н. 5
Рожко В.І. 25
Розстальний В.Г. 36
Русов М.О. 31
Русова С.Ф. 8
Рябчук І. 69
Самойленко Г.В. 56, 66
Сапон В.М. 22, 62, 66
Свирид В.О. 14
Святополк Володимирович
(Окаянний), кн. 32
Селівачов М. 54
Сенчук Є.К. 18
Сергієнко Р.П. 5
Сердюк Л. 59
Сердюк П.О. 10
Скоробагата О. 43
Скоропадський І.І. 37
Слабошпицький М.Ф. 62
Славоросов Х.Н. 30
Смирнов Б.Л. 35
Смолічев П.І. 4
Соколовський О.О. 26
Соломаха В.Т. 29
Соломко А.М. 17
Солонина В.К. 23
Сподаренко І.В. 5
Ставровецький
(Транквіліон) К. 38
Стороженко О.П. 32
Стрига А.О. 7
Стронін О.І. 9
Струтинський В.М. 13
Студьонова Л.В. 46
Сукач М.В. 17, 50-52
Суховерський А.М. 28
Таранушенко С. 48, 49
Терехович Л.Н. 12

Тимошенко С.П. 7
Тимошик М.С. 5
Тимченко В.А. 11
Тичина П.Г. 6
Тканко В.М. 54
Ткач А.М. 34
Товстоляк Н.М. 49
Тонких Н. 54
Тригуб О.О. 48, 49
Тризна Р.Д. 34
Троцький В.М. 3
Тукалевський І.М. 19
Туптало Д. 34
Уманець Ф.М. 10, 44-46
Федір, боярин 27
Федорченко А.А. 49
Федосенко Н. 44
Феодосій Углицький 28
Фльоров О.П. 11, 59
Френкель Г.М. 26
Халимоненко Г.І. 15
Ханенко О.І. 21, 54-56
Хмельницький Б. 4, 40
Холостенко Н.В. 69
Чалий М.К. 9
Череповський О.С. 21
Черненко О. 69
Чугаєва І. 60
Чумак В.Г. 3
Чухліб В.В. 22
Шафонський О.Ф. 39
Шевченко Б.В. 49
Шевченко І.М. 27
Шевченко Т.Г. 16, 18
Шило О. 44
Шимицу Т. 51
Шлома М.В. 39
Шолох О.П. 32
Шульга О.В. 14
Шуст М.Н. 24
Яровий О. 62
Ярослав Володимирович
(Мудрий), кн. 32
Яценко С.С. 36

ЗМІСТ

Перелік знаменних і пам'ятних дат по Чернігівській області на 2016 рік.....	3
20 ЛЮТОГО День героїв Небесної Сотні.....	41
5 БЕРЕЗНЯ 175 років тому народився Ф.М. УМАНЕЦЬ (1841-1917).....	44
18 КВІТНЯ День пам'яток історії та культури.....	46
25 ТРАВНЯ 70 років від дня народження М.В. СУКАЧА (1946).....	50
18 ЧЕРВНЯ 75 років від дня народження А.І. КОЛОШИНА (1941).....	52
12 ЛИПНЯ 200 років тому народився О.І. ХАНЕНКО (1816-1895).....	54
22 ВЕРЕСНЯ 100 років тому (1916) відкрито Чернігівський учительський інститут (нині ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка).....	57
22 ЖОВТНЯ 70 років від дня народження Д.Й. ІВАНОВА (1946).....	60
3 ГРУДНЯ 40 років тому (1976) утворено Чернігівську обласну організацію Національної спілки письменників України.....	63
980 РОКІВ (1036) з часу першої згадки про спорудження Спаського собору у Чернігові.....	66
Іменний покажчик.....	70